

Länsstyrelsen i Kalmar län **informerar**

NATUR OCH NATURVÅRD PÅ ÖLAND

**Inventering, värdering
och skydd av öländsk
natur.**

**Meddelande 1982:9
Planeringsavdelningen
Naturvårdsenheten**

Innehåll

FÖRORD

1.	INLEDNING	3
1.1	Syfte, innehåll och status	3
1.2	Tidigare planering	4
2.	NATURINVENTERING - NATURVÄRDERING	6
2.1	Inventering	6
2.2	Urval och värdering	7
2.2.1	Principer för värdering och redovisning	7
2.2.2	Definitioner av intresseaspekter och värderingskriterier	8
I.	Områden som redovisas på karta I	9
	Naturtyp	9
	Botanik	10
	Zoologi	11
	Geologi	12
	Rörligt friluftsliv	13
	Landskapsupplevelse	14
	Kulturlandskap	15
II.	Områden som redovisas på karta II:	
	Landskapsbild (större områden med särskilt värdefull helhetskaraktär)	16
III.	Områden som redovisas på karta III:	
	Marint värdefulla områden	16
2.2.3	Sammanvägning av naturvärden	17
3.	OMRÅDESBESKRIVNINGAR	18
3.1	Områdesbeskrivningar, karta I	18
3.2	Områdesbeskrivningar, karta II	66
3.3	Områdesbeskrivningar, karta III (Bilaga: karta I)	68
4.	NATURVÅRDSLAGSTIFTNINGEN	70
5.	GÄLLANDE FÖRORDNANDEN PÅ ÖLAND	77
	Naturreservat	77
	Naturminnen	80
	Djurskyddsområden	82
	Fridlysta växt- och djurarter	84
	Strandskydd	86
	Skydd för landskapsbilden (Bilaga: karta IV)	87
6.	ORDLISTA	88

Förord

Med sin mångskiftande och särpräglade natur äger Öland naturvärden, som i ett vidare perspektiv alltmer framstår som enastående. Genom allemansrätten, som ger rätt för envar att under vissa förutsättningar utnyttja annans mark, har vi möjligheter att vistas i och uppleva denna natur. Denna hävdvunna rätt är vi nästan ensamma om i världen.

Konkurrerande anspråk på mark och vatten har under de senaste decennierna ökat i en omfattning som aldrig tidigare. Detta förhållande har medfört ett ökat samhälleligt inflytande på hur vår natur och våra naturtillgångar skall skyddas och utnyttjas. Genom naturvårdslagen, som trädde i kraft 1 januari 1965, tillkom det instrument som gör det möjligt att mer konsekvent än tidigare beakta naturvårdsintressena i samhällsplaneringen i övrigt. Det konstateras i lagstiftningen, att ansvaret för naturvärden i landet är såväl en statlig som en kommunal angelägenhet.

I den fysiska riksplaneringen har belysts de anspråk och påfrestningar mark och vatten utsätts för i dagens samhälle samt dragits upp riktlinjer för hushållningen med dessa resurser. I bostadsdepartementets beslut beträffande fullföljandet av riktlinjer för hushållning med mark och vatten uttalas sålunda bl a att "Öland tillhör de områden i landet där det är särskilt angeläget att friluftslivets och naturvårdens intressen säkerställs bl a genom förordnanden enligt naturvårdslagen. Det är angeläget att länsstyrelsen antar ett handlingsprogram för naturvärden på Öland. Det förslag till naturvårdsplan för Öland som utarbetas genom länsstyrelsen bör kunna bilda utgångspunkt för ett sådant handlingsprogram".

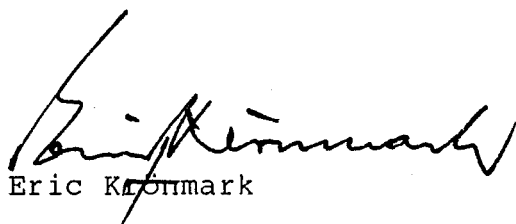
Ett viktigt led i länsstyrelsens naturvårdsarbete är att insamla och förmedla kunskap om det egna länets natur och naturförhållanden. Detta material skall ligga till grund för bl a myndigheternas handlande i naturvårdsfrågor i länet.

Med hänsyn till Ölands alldeles speciella naturförhållanden och de allmänt stora värden ön har som turist- och rekreationsmål har planeringsarbetet med denna länsdel kommit i första hand.

I "Natur och naturvård på Öland" ges en samlad bild av det inventerings- och säkerställandearbete som hittills har bedrivits. Detta material skall utgöra grund för fortlöpande handlingsprogram för naturvärden på Öland. Länsstyrelsen

vill framhålla att "Natur och naturvård på Öland" är en renodlad sektorsbedömning där hänsyn till konkurrerande markintressen ännu inte har tagits . Även i framtiden kommer vi att tvingas göra avvägningar gentemot andra väsentliga samhällsintressen.

Fastän "Natur och naturvård på Öland" i första hand avser att vara ett underlagsmaterial i frågor som rör markanvändning har jag förhoppningen att den även ska ge värdefull information för den enskilde medborgaren i umgänget med naturen.

Eric Kronmark

1 Inledning

1.1 SYFTE, INNEHÅLL OCH STATUS

Den översiktliga naturvårdsplaneringen består i att inhämta, dokumentera och förmedla kunskap om naturförhållanden. Syftet med planeringen är att:

- ge underlag för säkerställande och vård av värdefull natur
- ge underlag för fysisk planering
- ge underlag för handläggning av ärenden
- ge information åt allmänheten

Den översiktliga, regionala naturvårdsplaneringen är en renodlad sektorsplanering. Planeringen utmynnar inte i sig i någon fastställd plan. Däremot ger den, med avseende på naturvårdens intressen, ett översiktligt underlag för sådana planer, t ex kommunala områdesplaner. I redovisningen "Natur och naturvård på Öland" ges en samlad bild av länsstyrelsens naturvårdsplanering vid en viss tidpunkt.

I avsnittet NATURINVENTERING - NATURVÄRDERING redovisas principer för en sammanvägning av olika naturvärden. Graden, karaktären och omfattningen av dessa anges i text och på karta i avsnittet OMRÅDESBESKRIVNINGAR. Innehållet avses revideras med 10 å 15 års intervall. Det bör särskilt observeras att redovisningen behandlar ett urval av områden med särskilt värdefull natur. Övrig mark får inte betraktas som om den saknar naturvärden, endast att den inte har dokumenterade naturvärden som är tillräckliga för de högsta värdeklasser (I-III), som redovisas här.

En orientering om vissa viktiga moment i naturvårdslagen ges i avsnittet "NATURVÅRDSLAGSTIFTNINGEN".

I avsnittet GÄLLANDE FÖRORDNANDEN redovisas befintliga förordnanden enligt naturvårdslagen.

I den ovan beskrivna redovisningen ingår inget ställningstagande till frågor som rör aktuella hot och konkurrerande markintressen, resursöversväganden, val av säkerställandeform m m. Sådana frågor behandlas i separata HANDLINGSPROGRAM där länsstyrelsens planer över konkreta åtgärder under kortare perioder (ca 3 år) presenteras. Dessa handlingsprogram saknar i sig rättslig status. Först sedan naturvårdsintresset vägts mot eventuella motstående intressen i det särskilda fallet kan länsstyrelsen besluta om förordnande enligt naturvårdslagen.

1.2 TIDIGARE PLANERING

Inventeringar och planer där naturvårdens intressen finns redovisade är för Ölands vidkommande ingen ny företeelse. Länsstyrelsen, Ölandskommunerna och lantmäteriet bedömde i början på 1960-talet - således flera år innan naturvårdslagen trädde i kraft - möjligheterna till fortsatt markexploatering för friluftsliv och fritidsbebyggelse vara beroende av en översiktlig markanvändningsplan för hela Öland. Huvudsyftet med planen skulle vara dels att klarlägga behovet av landskapsvårdande åtgärder dels att förse statliga och kommunala organ med vägledning för avgöranden i lokaliserings- och exploateringsfrågor. "Naturvårds- och exploateringsplanen för Öland", även kallad NOEX-planen, färdigställdes 1965 och har sedan dess tjänat som underlag för myndigheternas agerande såväl i den långsiktiga planeringen som i bedömningen av det enskilda ärendet.

I NOEX-planen fastslås att den är helt översiktlig och att redovisade gränser för utlagda naturområden inte är slutgiltiga. Under de år planen funnits har stora förändringar skett, vilket bl a medfört att vissa områden, som tidigare från naturvårdssynpunkt ansetts värdefulla, skjutits något i bakgrunden och att andra numera kommit att framstå som förstahandsobjekt. En revidering av NOEX-planen framstod därför som alltmer angelägen inte minst med tanke på den allt större konkurrens om mark och vatten som råder. Länsstyrelsen beslöt med anledning av vad ovan sagts att en revidering av NOEX-planen borde genomföras. Det ansågs därvid angeläget att den nya naturvårdsplanen skulle vara klar innan Ölandsbron färdigställdes. "Förslag till naturvårdsplan för Öland" kunde vintern 1973 sändas ut på remiss till samtliga myndigheter, organ, institutioner, ideella föreningar och enskilda personer, vilka kunde tänkas ha synpunkter på förslaget.

Den väsentliga skillnaden mellan NOEX-planen och förslaget 1973 låg - förutom att ytterligare underlagsmaterial tillkommit - i att de anvisningar för exploatering av stentäkter och för fritidsbebyggelse som NOEX-planen redovisade helt borttagits. "Förslag till naturvårdsplan för Öland" var således en ren sektorsredovisning. Vidare redovisade naturvårdsplanen, som brukligt var vid denna tid, förslag till förordnandeformer enligt naturvårdslagen för i stort sett samtliga upptagna områden - en form av bruttolista över samtliga tänkbara förordnanden på längre sikt. Planen mötte från vissa håll stark kritik just därför att den genom sina förslag till förordnandeformer oriktigt uppfattades som en form av fastställd plan, där naturvårdens intressen redan avvägts mot och fått överbrygga andra anspråk på markanvändningen från samhällets och den enskildes sida.

Samtidigt som arbetet pågick med naturvårdsplaneringen beslöt regeringen 1972 att arbetet med den fysiska riksplaneringen skulle fullföljas och vidareutvecklas på lokal och regional nivå. Inom ramen för den fysiska riksplaneringen har ett stort antal områden utpekats som riksintressen för den kulturellt vetenskapliga naturvården och/eller med hänsyn till det rörliga friluftslivet. Naturvården har sålunda fått en framträdande roll och medfört att kommunerna i sin planering haft möjlighet att beakta naturvårdens intressen i de kommunöversikter och markanvändningsplaner som upprättats. Den fysiska riksplaneringen behandlar vad avser den allmänna naturvården enbart sådana områden vilka, sett ur rikets perspektiv, bedömts äga alldeles speciella bevarandevärden. Det är angeläget att framhålla, att den fysiska riksplaneringen inte gjort en särskild sektorredovisning över naturvårdens intressen mindre angelägen, eftersom en sådan redovisning behandlar "riksobjekten" på ett mer differentierat och preciserat sätt och dessutom behandlar områden av värde på regional nivå. På grund av brist på resurser och av att den fysiska riksplaneringen ungefär samtidigt gick in i ett intensivt skede för de regionala och lokala myndigheterna kom arbetet med färdigställande av "Förslag till naturvårdsplan för Öland" efter remissbehandlingen att avbrytas. Samtidigt arbetade statens naturvårdsverk med att framställa nya riktlinjer för naturinventering och naturvårdsplanering. När arbetet med naturvårdsplaneringen återupptogs rådde därför delvis nya förutsättningar. Dessa har kommit till uttryck i nu föreliggande arbete.

I regeringens proposition 1978/79:213, "Redovisning av planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen", konstateras bland annat att tyngdpunkten i de närmaste årens arbete för hela landet bör läggas vid "att fortsätta arbetet med att säkerställa naturvårdens, friluftslivets och kulturminnesvårdens intressen". Vidare finner regeringen att ett för hela Öland samordnat planeringsprogram bör utarbetas och att särskilt öns stora natur- och kulturvärden bör beaktas. Det är angeläget att länsstyrelsen antar ett handlingsprogram för naturvården på Öland. Länsstyrelsen ska härvid aktivt stöd kommunerna i detta fortsatta planeringsarbete. Ett led i detta arbete utgör "Natur och naturvård på Öland".

2 Naturinventering - Naturvärdering

Inventerings- och värderingsarbetet överensstämmer i sina grunddrag med de anvisningar som meddelats i statens naturvårdsverks publikationer "Översiktlig naturinventering och naturvårdsplanering" samt "Naturvårdsplan - riktlinjer för redovisning på karta och i text". I några avseenden har dock vissa modifieringar av riktlinjerna visat sig vara nödvändiga eller lämpliga.

2.1 INVENTERING

Det grundläggande kunskapsmaterialet om Ölands naturförhållanden framtogs 1970-1973 vid upprättandet av "Förslag till naturvårdsplan för Öland". Denna byggde på en kombination av fält- och flygbildsstudier, litteraturstudier och samråd med fackmän m fl. Trots att något systematiskt inventeringsarbete inte har kunnat bedrivas har nämnda förslags faktamaterial kompletterats och fördjupats i flera avseenden.

- Gränsdragningar har ytterligare preciserats genom fält- och flygbildsstudier (grundversionen av naturvärdeskartan är i skala 1:20 000).
- Vissa objekttyps- och områdesinventeringar har utförts (se nedan).
- Faktamaterial från remissbehandlingen av 1973 års förslag har inarbetats.
- Kompletterande information har kontinuerligt tillförts genom utomstående och länsstyrelsens egen personal.
- Litteraturstudierna har i vissa avseenden fördjupats.

Vid sidan av allmänt tillgängliga publikationer har i huvudsak följande av länsstyrelsen beställda eller producerade material av mer sammanfattande och översiktlig karaktär använts som underlag för redovisningen:

- Inventering av Öland 1953 (behandlar till största delen våtmarkerna). Sten Dalskog 1953.
- Naturvårds- och exploateringsplan för Öland, 1965.
- Grusinventering, Del I, Öland. Gert Knutsson och Carl Erik Johansson 1962.
- Ölands stentäktsområden, Jan Bergström 1966.
- Lövskogsprojektet. (Behandlar lövskog inom det öländska "mittlandet"). Erik Sjögren m fl, 1974.
- Preliminär kustinventering (kustens kvalitet för bad och rörligt friluftsliv) delen Kalmar län. Länsstyrelsen 1974, (i koncept).
- Inventering av öländska våtmarker av ornitologiskt intresse. Ölands Ornitologiska Förening/Länsstyrelsen 1976. (Sammandrag publicerat i Calidris 2-79).

- Inventering av kustädellövskogen mellan Ekerum och Solliden. ÖOF/Länsstyrelsen 1979. (Publicerad i Calidris 4-79).
- Böda kronopark. Naturinventering. Urban Ekstam, Ingmar Martinsson/Länsstyrelsen 1981.
- Inventering av mittlandsskogen (områden utanför "Lövskogsprojektet"). Länsstyrelsen 1979, (i koncept).
- Fågelskyddsområden i Kalmar läns övärld. Länsstyrelsen 1976.

Sammanfattningsvis kan sägas att vissa ämnesområden är förhållandevis väl dokumenterade, inte minst genom den uppmärksamhet som Ölands natur har rönt i litteraturen, hos myndigheter och institutioner och hos allmänheten. Vidare får täckningsgraden när det gäller kunskap om områden med mer samlade och framträdande naturvärden sägas vara god. Däremot är kunskapen mer ofullständig när det gäller vissa objekttyper och delar av ämnesområden t ex växtsociologin inom "Mittlandets" kärrmarker och östra kustens strandängar, hydrologiska förhållanden och lägre växt- och djurliv. Värderna av dessa slag torde dock i hög grad ingå i de naturtyper som redovisas av andra skäl varför framtida kompletteringar troligen mer kommer att påverka värderingen av delområden än områdenas avgränsning i stort.

2.2 URVAL OCH VÄRDERING

Mellan naturinventeringarna och den naturvärdering som presenteras i det följande ligger en urvals- och värderingsprocess. Helt objektiva system för urval och värdering av naturområden finns inte. Inte minst därför är det önskvärt att det finns möjlighet till kontroll och omprövning av resultaten. Följande redovisning av urvals- och värderingsgrunder skall ses som en beskrivning och systematisering av de bedömningar och resonemang som ligger bakom den slutliga naturvärdesklassningen av olika områden.

2.2.1 Principer för värdering och redovisning

En övergripande värdering har varit att vad som är "normal" natur på Öland ofta är exklusiv sett till landet som helhet. Typiska naturförhållanden har därför fått större representation än vad som är vanligt i mer "normalsvenska" landskap.

Genomgående har strävan varit att nyansera och precisera naturvärdena genom en bedömning av enhetliga, välavgränsade områden. Sammanföring av sinsemellan olikartade naturmiljöer har undvikits utom där det varit nödvändigt för att framhäva just en stark komplexitet eller ett funktionellt samband. Detta synsätt har präglat redovisningen av naturvärden på huvudkartan (karta I) och medfört att flera större områden som tidigare i sin helhet klassificerats som "riksobjekt" detaljstuderats och fått mer differentierade klassningar utan att de för den skull fråntagits sin status som riksobjekt bedömda som helhet eller som företeelse.

Sålunda har t ex Öland i sin helhet klassats som riksintresse för rörligt friluftsliv i den fysiska riksplaneringen. I det löpande arbetet på länsnivå ger en sådan övergripande värdering inte tillräckligt underlag för ställningstaganden och åtgärder i de enskilda fallen. I föreliggande redovisning presenteras i stället den mångfald av mindre områden som tillsammans bygger upp begreppet "riksintresse". Dessa delområden inom "riksintresset" har fått en differentierad klassning och mellanliggande mark har lämnats oklassad i den mån dess värde för rörligt friluftsliv inte ensamt eller tillsammans med andra naturvärden uppfyller de uppställda kraven för de tre redovisade naturvärdesklasserna (I-III).

I ett avseende har det dock bedömts som lämpligt och nödvändigt att göra en mer storskalig redovisning för att värdet skall vara jämförbart med övriga naturvärden. Det gäller landskapsbilden, den visuella upplevelsen av landskapets helhetskaraktär. Här består värdet just i summan av och samverkan mellan olika landskapselement. Landskapsbilden i denna bemärkelse redovisas därför på särskild karta i mer översiktlig skala (karta II). (Observera dock att landskapsupplevelsen i bemärkelsen "närupplevelse - naturupplevelse" inom de olika landskapselementen redovisas tillsammans med övriga naturvärden på karta I.)

2.2.2 Definition av intresseaspekter och värderingskriterier

Inledande definitioner:

Med SÄLLSYNT menas i det följande naturföreteelse (naturtyp, djurart, växtart, geologisk bildning), som är sällsynt i landet i sin helhet, alltså inklusive Öland.

Med SPECIELLT öländsk menas naturföreteelse, som är sällsynt - sparsamt förekommande på Öland och sällsynt - saknas i övriga landet.

Med TYPISKT öländsk menas naturföreteelse som är mer eller mindre allmänt förekommande på Öland men sparsam eller sällsynt i landet i övrigt.

Med ATYPISK för Öland menas naturföreteelse som är sällsynt på Öland men ej i övriga landet.

Med HOTAD djur eller växtart menas art, vars fortsatta existens i landet eller Norden bedömts vara akut hotad i Nordiska rådets/Nordiska ministerrådets publikation "Hotade djur och växter i Norden".

I. Definitioner av intresseaspekter och värderingskriterier
för områden som redovisas på karta I. _ _ _ _ _

NATURTYP (N)

Definition: Naturmiljön i sin helhet.

- Kommentar:
- Avser områden med en viss enhetlig och återkommande struktur och funktion med avseende på geologiskt underlag, växt- och djursamhällen, kulturopåverkan m m.
 - Under beteckningen N behandlas områden som är utsatta för extensiv kulturopåverkan (t ex alvarmarker och andra "naturbetesmarker") samt områden som tidigare kan ha varit intensivt hävdade men som genom avbruten hävd övergått i ett mer "naturpräglat" stadium (t ex lundar, lövskogar). Jämför K sid 15.
 - Gäller även vattenmiljöer (inkluderar alltså limnologiska värden).

Primära värderingskriterier

- Grundklass I:
- Mycket sällsynt - unik.
(Ex: Stora alvaret, viss ängstallskog).
 - Speciellt öländskt, mycket representativt.
- Grundklass II:
- Speciellt öländskt eller sällsynt.
(Ex: alvar, utpräglade ädellövskogar, agmyrar, våtmarkskomplex med öppna vatten, kalkfuktängar, kalkkärr, extremrikkärr).
 - Typiskt öländskt, mycket representativt.
- Grundklass III:
- Typiskt öländskt.
(Ex: strandängar och andra öppna naturbetesmarker, ek-hasselskog med ädellövinslag).
 - Atypiskt öländskt.
(Ex: egentliga mossar, tall-ljunghed, lavtallhed).
 - Anmärkningsvärda tillstånd eller företeelse inom övriga naturmiljöer (t ex hög ålder, speciell utformning, förekomst av enstaka speciella djur- eller växtsamhällen, zoner, ringar, komplexitet, koncentrerad ekologisk variation m m).

Kompletterande värderingsfaktorer

- Mångformighet (i områden med flera olika naturtyper).
- Orördhet (frihet från främmande inslag eller ingrepp).
- Funktion (t ex rast- eller näringsområde).
- Förutsättningar för bibehållande av värde (t ex storlek, ytform, läge).
- Forskningsinsats, studienyttjande.

BOTANIK (B)

Definition: Avser dels förekomst av enskilda växtarter, dels vetenskapliga forsknings- och studieobjekt.

- Kommentar:
- Upptar endast kärlväxter (fanerogamer och ormbunksväxter).
 - Arter som normalt ingår i en viss naturtyp upptas under N.
 - Avser förekomster i "naturliga" miljöer, ej t ex "åkerogräs" och andra mer kulturberoende växter.
 - Avser inte tillfälligt uppträdande eller i sen tid spridda arter.

Primära värderingskriterier

Grundklass I: • Vital lokal för art vars existens i landet är hotad (Ex: silverviol).
• Forsknings- eller studieobjekt av internationellt intresse.

Grundklass II: • "Ordinär" lokal för hotad art.
• Koncentrerad lokal för ett flertal mycket sällsynta eller speciellt öländska arter (Ex: våradonis, gulkronill, gulyxne, tovsippa, salepsrot, guckusko, storviol).
• Forsknings- eller studieobjekt av flerfaldigt nationellt intresse.

Grundklass III: • Övriga koncentrerat art- eller individrika lokaler med inslag av sällsynta eller speciellt öländska arter.*
• Mycket rik lokal för enstaka mycket sällsynt eller speciellt öländsk art.*
• Mycket art- eller individrika lokaler för atypiska ölandsarter.*
• Forsknings- eller studieobjekt av enstaka nationellt eller regionalt intresse.

Kompletterande värderingsfaktor

- Förutsättningar för bibehållande av värde (t ex storlek, läge växtplatsens "stabilitet").

* Endast i kombination med andra naturvärden.

ZOOLOGI (Z)

Definition: Avser dels förekomst av enskilda djurarter, dels vetenskapliga forsknings- och studieobjekt.

- Kommentar:
- Upptar ej ryggradslösa djur (med undantag av enstaka insektslokaler).
 - Arter som normalt ingår i en viss naturtyp upptas under N.
 - Förekomsten av reproduktionslokal för sällsynta, störningskänsliga arter har i något fall bidragit till ett områdes naturvärde utan att det anges i texten.

Primära värderingskriterier

Grundklass I: • Vital reproduktionslokal för art vars existens i landet är hotad (Ex: ängshök, svarttärna, grönfläckig pådda, stor ekbock).

• Forsknings- eller studielokal av internationellt intresse.

Grundklass II: • "Ordinär" reproduktionslokal för hotad art.

• Koncentrerad reproduktionslokal för ett flertal mycket sällsynta eller speciellt öländska arter (Ex: dvärgmås, sydlig kärrsnäppa, bergand, brushane, småtärna, kentsk tärna, liten flugsnappare, halsbandsflugsnappare, långbensgroda).

• Forsknings- eller studieobjekt av flerfaldigt nationellt intresse.

Grundklass III: • Övriga koncentrerat art- eller individrika lokaler med inslag av sällsynta eller speciellt öländska arter.*

• Mycket rik reproduktionslokal för enstaka mycket sällsynt eller speciellt öländsk art.*

• Mycket art- eller individrika lokaler för atypiska ölandsarter.*

• Forsknings- eller studieobjekt av enstaka nationellt eller regionalt intresse.

Kompletterande värderingsfaktorer

- Funktion (t ex rastplatser, näringsområden).
- Förutsättningar för bibehållande av värde (t ex storlek, läge, lokalens "stabilitet").

* Endast i kombination med andra naturvärden.

GEOLOGI (G)

- Definition: Avser dels förekomst av enstaka geologiska bildningar, dels vetenskapliga forsknings- eller studieobjekt.
- Kommentar: — Avser dels (avsnitt av) terrängformer med hänsyn till deras vetenskapliga värde, dels berggrundslokaler med avseende på lagerföljder och fossilförekomst.
- Behandlar terrängformer av "mellanstorlek" (t ex strandklintar, ändmoräner, strandvallar)
- Terrängformernas betydelse för landskapsupplevelsen behandlas under L, sid 14.
- Terrängformer eller berggrundsförhållanden som karaktäriserar eller förekommer inom mycket stora landskapsavsnitt värderas med hänsyn till de ingående enstaka elementen eller avsnitten, ej som helheter (såsom Ancyclus- och Litorina-vallen, nordvästöländsk klintkust, nordöstöländsk "uddkust", alvarmarker).

Primära värderingskriterier

- Grundklass I: ● Unika eller mycket sällsynta bildningar.
- Forsknings- eller studieobjekt av internationellt intresse.
- Grundklass II: ● Sällsynta eller speciellt öländska bildningar med mycket representativ eller mycket speciell utformning.
- Forsknings- eller studieobjekt av flerfaldigt nationellt intresse.
- Grundklass III: ● Sällsynta eller speciellt öländska bildningar med representativ utformning (Ex: Avsnitt av Ancyclus- eller Litorina-vallen, avsnitt av klintkusten).
- För Öland typiska bildningar eller företeelser med mycket representativ eller mycket speciell utformning (Ex: strandbildningar).
- För Öland atypiska bildningar eller företeelser, mycket speciella avsnitt (Ex: rullstensåsar).
- Område med koncentrerad formrikedom.
- Forsknings- eller studieobjekt av enstaka nationellt eller regionalt intresse.

Kompletterande värderingsfaktorer

- Orördhet.
- Mångformighet.

RÖRLIGT FRILUFTSLIV (R)

Definition: Avser här friluftaktiviteter som kan utövas med stöd av allemansrätten.

Kommentar: Hit räknas t ex bad, strövande, bär- och svampplockning, utflykter till naturområden men ej t ex golf, jakt, motorsporter, avgiftsbelagd verksamhet (t ex camping) eller verksamhet inom tätort (t ex bad, motions-slingor).

Primära värderingsfaktorer

- a) Fysiska och ekologiska förutsättningar (Ex: lämplighet för bad, topografi, bär- och svamptillgång).
- b) Förutsättningar för naturupplevelser (Ex: omväxling, särprägel, orördhet, tilltalande landskapsbild, intresseväckande naturföreteelse).
- c) Etablerad friluftsverksamhet (Ex: etablerade utflyktsmål, spontant utnyttjande).

Värdering

Vardera faktorn a - c bedöms efter skalan:

mycket betydande = 2 poäng
betydande - måttlig = 1 poäng
obetydlig - saknas = 0 poäng

Värderingsfaktorerna a, b och c bildar tillsammans poängen för följande grundklasser:

Grundklass I = 5 - 6 poäng
Grundklass II = 4 poäng
Grundklass III = 3 poäng

Kompletterande värderingsfaktorer

- Tillgänglighet (dels "yttre": läge, kommunikationer, angoringsmöjligheter, dels "inre": framkomlighet, stig- och vägförekomst, frihet från restriktioner).
- Grad av exploatering/kommersialisering. (Områden som genom exploatering eller kommersialisering inte har "naturkaraktär" klassificeras ej).
- Tålighet (mot slitage, störningar för djurliv m m).
- Storlek.

LANDSKAPSUPPLEVELSE (L)

- Definition: Avser här landskapsupplevelsen i bemärkelsen "närupplevelse - naturupplevelse" inom områden som också har andra naturvärden.
- Kommentarer: L-beteckningen kan här sägas bestå av landskapsupplevelsen inom de enskilda, "naturpräglade" landskapselementen medan karta II (sid 67) redovisar den visuella helhetsupplevelsen av landskapet som en summa av dessa element och element som tillhör det kulturpräglade bebyggelse- och jordbrukslandskapet.

Värderingsfaktorer

- Landskapselementens (terrängformernas, vegetationselementens) särprägel, grad av dominans, kontrastverkan.
- Rumsliga förhållanden (öppenhet-slutenhet).
- Omväxlingen mellan olika karaktärer.
- Förekomsten av tilltalande detaljelement (t ex blom- och djurrikedom, solitära träd, hägnader, rinnande vatten m m).
- Orördhet (frihet från främmande inslag).

Bedömningen av landskapliga värden i ovanstående bemärkelse är till sin karaktär så subjektiv att några generella kriterier för sammanvägning av de uppställda faktorerna inte har eftersträfvats. Den värdering som ändå har utförts utgår snarare från ett visst "normalvärde" (grundklass) för skilda naturtyper eller landskapselement. Styrkan av de faktorer som finns representerade inom ett visst område har avgjort områdets slutliga klassning.

Exempel på klassning:

- Grundklass I: Stora Alvaret, Äleklintakusten - d v s de mest särklassiga representanterna för speciellt öländsk natur.
- Grundklass II: Alvarmarker, lövängar, väl framträdande eller kontrasterande terrängformer.
- Grundklass III: Strandängar, "mosaiklandskap".

KULTURLANDSKAP (K) (Oklassificerad beteckning)

Definition: K betecknar äldre (relikt, fossilt) kulturlandskap inom områden där det också finns klassificerade naturvärden.

- Kommentarer: — Med kulturlandskap menas här odlingslandskap, ej t ex bebyggelse eller forngravar.
- Beteckningen K markerar ett kultur- eller landskapshistoriskt värde men är inte värdegraderad eftersom bedömningen av kulturhistoriska värden till stor del ligger utanför naturvårdssektorn. K-beteckningen syftar dels till att ange de delar av det äldre kulturlandskapet som innehåller särskilda naturvärden, dels till att antyda att dessa naturvärden ofta är intensivt vårdkrävande. De avsnitt av det äldre kulturlandskapet som är representerade med beteckningen "K" på karta I är främst a) småskaliga, starkt omväxlande s k mosaiklandskap, b) lövängar och c) trädbevuxna, intensivt hävdade betesmarker ("hagar"). För i och för sig kulturpåverkade eller kulturskapade, men mer intensivt utnyttjade naturbetesmarker som t ex alvar och strandängar, har beteckningen N (naturtyp) använts.
- Beteckningen K används inte där det genom utebliven hävd har uppkommit en naturtyp som från naturvårdssynpunkt bedöms som mer angelägen att bevara än det föregående kulturpräglade stadiet (t ex viss ädellövskog ur tidigare löväng).

II. Kriterier för områden, som redovisas på karta II:
LANDSKAPSBILDEN. Större områden med särskilt värde-
full helhetskaraktär. _ _ _ _ _

På karta I redovisas under beteckningen L landskapsmässiga värden i bemärkelsen "närupplevelse" av naturtyper, terrängformer och vegetationselement. Värdena är knutna till oftast välavgränsade och enhetliga områden med en viss "naturbe-tingad" karaktär. Den visuella helhetsupplevelsen av ett landskap - landskapsbilden - kan sägas bestå av summan av och samverkan mellan dessa och övriga landskapselement som bebyggelse, odlad mark och vägar, de sistnämnda av betydelse som de stråk varifrån landskapet upplevs av flertalet männi-skor.

På karta II redovisas de landskapsmässiga värdena i denna sistnämnda bemärkelse för de större områden som mest sär-klassigt ger upplevelsen av det öländska landskapets helhets-karaktär (sid 67).

Förhållanden som i första hand har påverkat urvalet av områden:

- Särprägel (förekomst av särpräglade landskapselement eller naturtyper t ex klintkuster, alvarmarker, radbyar)
- Överblickbarhet
- Omväxling
- Visuell kontakt med vatten
- Orördhet (frihet från främmande inslag och ingrepp t ex tekniska anläggningar, icke - traditionell bebyggelse, täkter)
- Tillgänglighet (kommunikationer, läge).

III. Kriterier för områden, som redovisas på karta III:
MARINT VÄRDEFULLA OMRÅDEN _ _ _ _ _

I naturvårdsverkets PM 1297 "Utredning om skyddsvärda områden längs Sveriges kust - MARINA RESERVAT 1980" redovisas ekolo-giska, vetenskapliga och produktionsbiologiska kriterier för värdering samt kriterier för prioritering av områden med marina värden. I rapporten framhålls att "Avsaknaden av doku-menterad kunskap om de marina värdena har medfört att till-lämpning av kriterier inte strikt kunnat genomföras. Urvalet av områden, som gjorts under utredningen, grundar sig mera på en jämförelse mellan olika områden och tillgänglig kunskap än på kriteritillämpning".

I texten (sid 68) och på karta III (sid 69) redovisas de två sålunda prioriterade områden som direkt berör Ölands kust-vatten.

2.2.3 Sammanvägning av naturvärden inom enskilda områden

Följande modell har varit vägledande för sammanvägningen av olika naturvärden (N, B, Z, G, R, L) inom de områden som redovisas på karta I.

1. Bestämning av en "grundklass" (=normalvärde) med ledning av uppställda värderingskriterier och värderingsfaktorer för olika intresseaspekter, sid 9-14.
2. Eventuell justering av grundklassen efter genomgång av "kompletterande värderingsfaktorer". För områden med värden ur endast en intresseaspekt utgör grundklassen med kompletteringar den slutliga naturvärdesklassen.
3. För områden med värden ur flera intresseaspekter höjs värdet till närmast högre klass om
 - a) fler än tre intresseaspekter med samma grundklass förekommer
 - b) tre intresseaspekter med samma grundklass förekommer, vardera i värde mycket nära närmast högre klass.

Sammanvägningen resulterar i följande tre slutliga klasser:

Klass I: Högsta naturvärde.

Klass II: Mycket högt naturvärde.

Klass III: Högt naturvärde.

Det bör observeras att dessa tre klasser inte motsvarar begreppen "riksintresse-länsintresse-lokalt intresse" utan skall ses som en redovisning av de tre högsta naturvärdesklasserna på Öland, bedömda på det sätt som redovisats i det föregående. De upptagna områdena består därigenom dels av tidigare i den fysiska riksplaneringen utpekade s k riksobjekt med mer preciserade gränser och naturvärden, dels av områden som ligger utanför riksobjekten men har lika höga naturvärden med de värderingsgrunder som har tillämpats.

Det bör vidare observeras att oklassificerade områden (vita på kartan) inte får betraktas som om de saknar naturvärden, endast att de inte har dokumenterade värden som är tillräckliga för de här redovisade högsta klasserna I-III.

3 Områdesbeskrivningar

3.1 OMRÅDEN SOM REDOVISAS PÅ KARTA I

Områdesbeskrivningarna har hållits mycket kortfattade och syftar i första hand till att precisera de naturvärden som ligger till grund för klassificeringen. Hänvisningar till mer utförliga beskrivningar kan i många fall lämnas av länsstyrelsen.

Koder och kartbeteckningar

I följande områdesbeskrivningar redovisas de naturvärden som definierats ovan (sid 9-15) i fallande skala med avseende på värdets styrka:

N = naturtyp, naturmiljön som helhet

B = botanik

Z = zoologi

G = geologi

R = rörligt friluftsliv

L = landskapsupplevelse (jämför även landskapsbild, karta II)

K = kulturlandskap

I texten och på karta I redovisas i det föregående (sid 17) definierade naturvärdesklasser:

		<u>Färg</u>
Klass I	Högsta naturvärde:	Röd
Klass II	Mycket högt naturvärde:	Orange
Klass III	Högt naturvärde	Gul

Beskrivningar

1. Ölands norra udde

Klass I

Öppna stränder och delvis träd- och buskbevuxna betesmarker.

- N, G- Koncentrat av strandtyper med exponerad västsida (klapperstensfält med strandvallar, raukbildning) i stark kontrast mot östra sidans skyddade miljö med vida strandängar och strandlaguner.
- L- Öppet, mycket omväxlande strandlandskap med stark särprägel.
- R- Udden med fyrplatsen på Stora Grundet är ett välbesökt utflyktsmål.
- Z- Rik insektsfauna med bl a mullvadsyrsa och flera ovanliga fjärilsarter.
- B- Rik lokal för strandtåg.

2. Hälluddsviken med omgivningar

Klass I

Strandzon med laguner, strandängar och tallskog.

- N- Området innehåller ett koncentrat av säregna naturtyper: örtrik (bl a orkidéer) ängstallskog, strandlaguner och småkärr (bl a agkärr) och ett system av låga strandvallar.
- Z- Rik insektsfauna av bl a trollsländor och skalbaggar.
- B- Förekomst av klådris och tovsippa samt rikedom på olika former och hybrider av ängsnycklar och skogsmarihand.
- R- Strandzon som är välbesökt för bad och fiske.

3. NV. Nabbelundsområdet

Klass II

- N, B- Fuktmarks-, strand- och tallskogsområde med ett kalkkärr av axagtyp i den centrala, södra delen. Inom området förekommer även en mycket buskrik och gles ängsartad gammal tallskog samt strandängar. Växtplats för klådris.

4. Ölands nordöstra udde, "Udden"

Klass I

Området, ofta benämnt Trollskogen, är till ca 70 % bevuxet med 100 - 200 år gammal tall och därutöver gran och enstaka gamla ekar.

- R, L- Säreget skogs- och kustlandskap, vilket frekventeras av stora mängder besökare.
- N- "Udden" har karaktäriserats som ett av de märkligaste domänreservaten i södra Sverige. "Uddens" tallskogar kan till sitt utseende karaktäriseras som en rest av tidigare århundradens betespräglade och starkt luckiga Bödaskogar. Däri har detta område sitt största intresse. I de mellersta delarna finns på tallarna väldiga murgrönor. Stränderna är på utsidan mycket ursvallade klapperstränder. I öster vid Grankullaviken finns en välutbildad strandängszonering.
- Z- Lilla grundet är koncentrerad häckplats för främst änder, måsar och tärnor, bl a en stor kolonikentsk tärna. Trollskogen innehåller en vetenskapligt intressant insektsfauna.
- G- Geologiskt intressant men föga utrett område.

5. S. Nabbelundsområdet Klass I

- N- Rikt varierat fuktmarks-, strand- och ängsskogsområde. Inom området finns flera smärre kalkkärr samt ett marskartat, vassbevuxet deltaland. På högre nivå intas marken av i huvudsak ängsartade fuktskogar.
- B- Orkidérika kalkkärr med bl a axag och knappag. De är märkliga bl a så tillvida att de vid högt högvatten delvis översvämmas och därigenom innehåller saltväxter såsom strandtåg.

6. Stora Ingegärdsmeden och angränsande ängsbarrskogar (Getterna) Klass I

- N, B- Området domineras av örtrika, tämligen buskfattiga ängstallskogar av lundgrästyp på moränlera. I den centrala delen ligger Stora Ingegärdsmeden, en blååtätel- och trådstarrdominerad fuktängs- och kärrsänka, vilken på försommaren är vattenfylld men som senare normalt torkar ut helt. Maden är en av de få helt odikade fuktmarkerna inom kronoparken.
- L- Ingegärdsmeden med den lilla skogsholmen och bården av grova tallar, granar och ekar ger ett vackert och orört intryck.

7. Vargeslätten med omgivningar Klass II

Talldominerat skogsområde med övergångar mot ängs- och alvarmark.

- N- Skogsvegetationen är i norr och nordost utformad som äldre, ängsartad tallskog, måbärrik ek-hassel-skog samt fuktig alskog. I söder och väster gradvis övergång från sluten ängstallskog till glest tallbevuxen alvarmark. Inom området finns också smärre fuktsänkor med bl a ag.
- B- Rika förekomster av flera sällsynta, bredbladiga lundgräs, bl a skogskorn och skugglosta.
- Z- Rik insektsfauna med bl a flera sällsynta arter knutna till lundgräsen.

8. Neptuni åkrar Klass I

Nästan vegetationsfria klapperstensfält ovanför strandens kalkhällar.

- G- Vidsträckt strandvallssystem med klappersten.
- L, R- Öppet, mycket säreget kustlandskap. Sommartid rikligt bevuxet med blåeld. Mycket välbesökt utflyktsmål.

9. Västeralver Klass II

Busk- och trädbevuxen alvar- och ängsmark.

- N- Alvarmark med övergångar mot glest tallbevuxen ängsmark och tallskogar, delvis av välutbildad ört- och gräsrik ängstyp.
- G- I västra delen en serie strandvallar i form av halvmånformigt böjda sporrar.
- L, R- Öppen landskapstyp i direkt anslutning till kusten och "Neptuni åkrar".

10. Område mellan Västeralver och Långalvaret Klass III

Blandskogsområde omgivet av smärre åkrar och betesmark.

- B, N- Tät vegetationsmosaik med inverkan från omgivningens vitt skilda naturtyper: alvar - tallskog - ädellövskog - åker - betesmark. I centrum blandskog (ek, björk, al, gran, tall) med mycket varierat fältskikt och stort inslag av bl a sällsynta lundgräs. I söder tallskog av ängstyp.

11. Lindreservat

Klass II

- N, B, K- Ädellövskog med stort inslag av lind och ek och en örtrik markflora. Området har tidigare i sin helhet skötts som äng och är i den sydöstra delen ännu hävdad som äng med slåtterytor kringgårdade av lövridåer. I den inre delen finns kronoparkens största kärr av bunkestarrtyp, helt omgivet av rikt varierade ängsskogar.

12. Långalvaret med anslutande ängstallskogar och fuktmarker

Klass I

Mindre alvar omgivet av tallskog.

- N- Öppen alvarmark vars randbarrskogar delvis är mycket gamla och urskogsartade. Tallskogarna är goda representanter för den ört- och lundgräsrika typen, gränsande till stäppseriens växtlighet. I sydost finns kalkbetingade kärr- och fuktmarker (Spånkärret) med agvegetation och kringliggande kalkfuktängar.
- B- Långalvaret hyser på flera ställen en mycket rik förekomst av gullborste. Bergsskrabba har här en nordlig utpostlokal. I ängstallskogarna finns på flera ställen skogskorn, skugglosta och purpurknipprot. Skogssäv förekommer i det nordvästra partiet.
- L- Alvarmark omgärdad av barrskog är en för Öland sällsynt landskapstyp, som annars förknippas med gotländska naturförhållanden.
- G- På Långalvaret förekommer parallellt med det där befintliga flygfältet en kalkstensrygg, som möjligen är tektoniskt betingad.
- Z- Fuktmarkerna i södra delen av området hyser ett par mycket sällsynta fjärilsarter.

13. Sjöstorps skogsholmar och kärr Klass III

N- Urskogsartade barrblandskogsholmar på moränmark. I den norra delen ansluter ett kärrområde med ag och pors.

14. Grankullaviks inre strandängsområde Klass III

N, L- Öppna strandängar med möjlighet till utblickar över Grankullaviken.

15. Strand- och tallhedsområde mellan Ängjärnsudden och "Trollskogen" Klass II/III

Klapperstränder med en smal stormkappa av vindvridna, mindre men gamla tallar. Endast öar av äldre tallhedar finns kvar i ett 0,5-1 km brett bälte närmast kusten efter stormfällningar på 1950-talet.

N- Den västliga delen intas fortfarande av ofta över 100-åriga tallhedar av kruståteltyp. I SV en ljungdominerad typ som bildar övergång till Bödabuktens och själva Ängjärnsuddens lavtallhedar.

R- Stort, sammanhängande, kustnära skogsområde, för närvarande dock i stora delar med begränsad tillgänglighet på grund av skogens låga ålder. Norr om Ängjärnsudden ett parti med sandstrand.

16. Bödabuktens sandstränder och tallhedar Klass I

Sandstränder med därinnanför liggande tallbevuxna sanddyner och sandfält.

R, L- De mycket goda möjligheterna till bad i Bödabukten lockar stora mängder besökare, som här, tack vare den stora arealen gammal skog i direkt anslutning till den öppna stranden, erbjuds möjligheter att uppleva ett oexploaterat landskap. Områdets sydligaste del ansluter till campinganläggningen Böda sand.

N- Ren sandstrand förekommer i Bödabukten på en sträcka av ca 7,5 km och utgör en av Nordeuropas längsta sandstränder. Dyngräsvegetationen är inom hela det strandnära bältet mycket väl utvecklad. En synnerligen vanlig vegetationstyp, särskilt i områdets mellersta del, är hedtallskog av lavtyp på mycket glest tallbevuxen flygsand. En gradvis övergång i mera slutna lavtyper och i torra ristyper är det normala inåt land.

- G- I områdets nordligaste del finns ett stort, halvcirkelformat gammalt dynfält som kallas Bölinge backar. De norra och östliga sidorna stupar med sandens rasvinkel 5 - 6 m mot den underliggande omgivningen.
- Z- Rik insektsfauna med bl a tallprocessionsspinnare och myrlejonsländor.
17. Fattigkärr V om gamla Grankullavägen Klass III
N, B- Fattigkärr av trådstarrtyp med riklig förekomst av brunag.
18. Ängstallskog vid Mickelsmad Klass I
Tallskog med inslag av gran.
N, B- Välutbildad lundgräs- och örtrik tallskog på grund, kalkrik jord. I området finns särskilt riklig förekomst av svärdsyssla. Området har ett tillgängligt läge vid "nya" Grankullavägen.
19. Fukthed S om Mickelsmad Klass III
N, B- Fukthed med för Öland avvikande vegetation med bl a trådtåg och tranbär.
20. Tallmosse S om Mickelsmad Klass III
N, B- Välutbildad skvattramtallmosse med riklig förekomst av tuvull.
21. Getterumsskogen Klass III
N, L- Mycket gammal, urskogsartad tallhed på f d flygsandfält.

22. Västra kusten mellan Neptuni åkrar Klass II
 och Rörstensudden

Smal, i huvudsak trädlös strandzon mellan Kalmarsund och mindre väg (i norr väg 136).

- L, R- Väl tillgänglig, omväxlande kust med stark särprägel. Flerstädes goda möjligheter till vistelse vid strand och utblickar från väg över öppen, delvis starkt sluttande strand.
- G- Varierande strandtyper med bl a klapperfält, kalkhållar och klintkust med utsvarvade s k kliffbildningar.
- B- Riklig förekomst av klådris söder om Tokenäs udde.

23. Enerums alvar Klass II

Ett, förutom enstaka enbuskar, helt öppet, mindre alvar.

- B- Alvarflora och riklig förekomst av salepsrot.
- R, L- Strövvänligt och lättillgängligt på ömse sidor av vägen mellan Byxelkrok och Stora Mossen.

24. Enerumsängen Klass II

Betesäng strax ovan landborgskanten.

- B- Riklig förekomst av salepsrot.

25. N delen av Bödaåsen Klass III

- N- Ekinblandad ängstallskog på Bödaåsens krön.
- G- Den hårdsvallade, starkt omlagrade rullstensåsens högsta del.

26. Bogateskogen Klass II

Kustnära blandskogsområde.

- N- Rester av ett tidigare större, grandominerat ängskogskomplex. Inom området finns vidare ett av Ölands mest högvuxna tallbestånd, det s k Maste-trädsbeståndet, samt ett åldrigt, grovt klibbalbestånd.

- B- Förekomst av flera för Öland ovanliga växtarter: alla de tre arterna häxört, gotlandsmåra, ramslök, lundarv och Ölands enda kända växtplats för skogsfru. Mossfloran är synnerligen rik med ett flertal på Öland sällsynta västliga bladmossor och levermossor.
- R- Masteträdsbeståndet är ett väl frekventerat utflyktsmål.
- Z- Rik insektsfauna, bl a ovanlig fjärilsart bunden till häxörterna.

27. Idegranbestånd N om Böda Klass III

- B- God förekomst av idegran i reslig gammal tallskog. Innehåller ett mycket stort exemplar av idegran, enligt uppgift kronoparkens största, med en brösthöjdsdiameter av ca 1 m.

28. Böda backar Klass II/III

- L,G,N,R- Sanddynområde bevuxet med drygt 100-årig, reslig tallskog. Välbesökt del av Böda kronopark, som från väg 136 ger landskapet ett tilltalande intryck av gammal skog.

29. Fagerums strandmyr och strandlagun Klass I

Fagerums strandmyr (Svartvikskärret) är en långsmal myrmark avsnörd från Östersjön av en bred, flack strandvall av sand. NO därom har utbildats en 7,5 ha stor strandlagun genom att en tidigare grund vik i Bödabukten avsnörts av en strandrevel.

- N- Området innehåller så vitt skilda naturmiljöer som ett kalkkärr, torra strandvallar, alskog samt en strandlagun, avsnörd av en dyngräsbevuxen sandrevel. Fagerums strandmyr utgör, trots sin litenhet, ett av Ölands ur vegetationssynpunkt mest mångfacetterade kärr.
- B- I kärret förekommer kalkkärr-arter såsom gulyxne (*Liparis loeselii*) och axag (*Schoenus ferrugineus*) sida vid sida med mossearter som snip (*Scirpus hudsonianus*), tranbär (*Oxycoccus quadripetalus*), storsileshår (*Drosera anglica*) och rund-sileshår (*Drosera rotundifolia*). På ett litet gungfly invid ett "gladvatten" växer trindstarr (*Carex diandra*) och dystarr (*Carex limosa*).

- Z- Strandlagunen hyser ett rikt fågelliv framför allt av rastande fåglar. Myren hyser en mycket märklig trollsländefauna och artrik gräshoppsfauna.
- G- Av intresse som studieobjekt för strandbildningsprocesser. Kalkkärret underhålls av ett grundvattenflöde från väster.

30. Tallmosse vid Långmon Klass III

- N, B- Välutbildad skvattramtallmosse, den numera största i kronoparken, med omgivande ljung/kråkbärtallhed.

31. Långmon Klass II

Tallbevuxet kustområde med klapperstrand och därinnanför äldre strandbildningar i form av hak, plan och vallar.

- N- Skogen är utformad som en homogen ljung/kråkbärtallhed. Den utgör det största och bäst utvecklade beståndet av skogstypen, vilken på Öland enbart förekommer inom Böda kronopark.
- R, L- Orörd kuststräcka med markerad topografi. Tallhedarna är mycket goda och välbesökta bärmarker.
- B- De västra strandhaken hyser Ölands enda lokaler för mjölon. Arten utgör ett studieobjekt av vetenskapligt, spridningsdynamiskt intresse.
- G- Strandbranterna med aktiv erosion kring Masthuggsudden är de största på Öland med en höjd av ca 7 m. Ovanför detta strandhak finns ytterligare en 5-8 m hög strandbildning. De inre delarna har en vågig topografi.
32. Idegransbestånd V om Skäftekärr Klass II
- B- Högvuxen tallskog med riklig förekomst av idegran.

33. Skäftekärr Klass III

N, L, K- Odlingslandskap med ekhagar och ek-hassellundar i kontrast med omgivningens barrskogsdominerade marker.

34. Thujabeståndet Klass III

R, K- Ett ca 100-årigt bestånd av thuja med inslag av cypress och hemlockgran.

35. Abbekärr Klass III

Skvattramtallmosse och fattigkärr.

N, B- Naturtyper som är sällsynta på Öland.

36. Byrums sandfält Klass I

Kustområde med tallskogsbevuxna flygsandfält och sandstränder. I S dämmer det s k Dynkärret upp av sandfältets brant.

N- Välutvecklad lavtallskog på gamla sanddyner, delvis med spontan, mycket gammal, gles tallskog med särpräglade stamformer. Dynkärret domineras i norra delen av pors och blåtåtel med inslag av för Öland atypiska arter. I den mellersta delen finns ett åldrigt alkärr. Dynkärret är innefattat av artrik, ängsartad skog.

R- Mycket goda badmöjligheter vid sandstrand. Läget intill Byrums Sandvik inbjuder till utflykter inom området.

Z- Mycket rik och väldokumenterad insektsfauna med bl a ett stort antal sällsynta fjärils- och skalbaggsarter. Landets enda lokal med alla de tre arterna myrlejonslända.

B- Strandpartiet utgör Ölands i särklass rikaste lokal för martorn, f ö Linnés svenska primärlokal för arten. Vidare finns i de strandnära partierna purpurknipprot. I dynfältens kanter finns ängsartad granskog med ställvis riklig förekomst av

gotlandsmåra. Dynkärret hyser en rad, p g a sina ståndortskrav på Öland sällsynta arter, såsom myggblomster, vitag och rundsileshår.

- L- Strandpartiet och framför allt de glesa lavtallskogarna på sanddyner ger landskapet en stark särprägel.
- G- Dynkärret utgör ett historiskt-kvartärgeologiskt forskningsobjekt.

37. Torrängar vid Byrum Klass III

- N, L, K- Välbetad torrängsvegetation av numera sällsynt slag med vackert utformade enbuskar.

38. Raukområde vid Byrum Klass I

Låg klintkust med drygt 100-talet raukar.

- G, L- Ölands enda större raukområde.
- R- Utflyktsmål med anslutning till sandstrand i norr.

39. Mensalvaret Klass I

Alvar som i väster angränsar till Byrums raukområde och i nordost och öster övergår i ört- och lundgräsrika ängstallskogar, kalkfuktängar och agkärr. Ytterligare åt öster ansluter fuktiga tallskogar.

- N- Ett av nordölands ur vegetationssynpunkt mest varierade och artrika delområden innehållande ett flertal olika skogstyper, (bl a mycket välutvecklad, fuktig ängstallskog), fuktmarkstyper och alvartyper.
- B- Alvaret utgör växtplats för gotlandssolvändan. I den fuktiga ängstallskogen finns spindelblomster och ögonpyrola.
- L- Tallskogarna tonar gradvis ut mot alvarslätten på ett sätt som påminner om gotländska förhållanden.
- R- Väl tillgänglig kustzon med goda badstränder.
- G- En serie grunda strandvallar och kalkstenskanter av cuestas typ betingar alvarets mångsidiga vegetationsutformning.

40. Östra kusten från Böda till Kesnäsudden Klass III

I huvudsak trädlösa, betade strandängar, som i söder mot Kesnäsudden övergår i en barrskogsbevuxen åsbildning.

- L, R- Öppet beteslandskap med strandkontakt, väl tillgängligt som strövområde.
N- Ställvis väl utbildad, örtrik sandgräshed.
Z- Ställvis rik och säregen insektsfauna, särskilt fjärilar.

41. Område vid Böda gamla hamn Klass II/I

Variationsrikt område med lövskog och strandängar.

- G- En av mycket fåtaliga blottningar av berggrund från mellanordovicium med en omfattande och väldokumenterad fossilfauna (referenslokal).
N- I norr en urskogsartad alskog med grova murgrönor.
Z- Halvön Gåsgrund är koncentrerad häcknings- och rastplats för främst änder, vadare, måsar och tärnor.
L, K- Omväxlande odlingslandskap med betande strandängar och gammal ek-hasseläng i öster.

42. Ekdunge SV Böda kyrka Klass III

- L, K- Betesmark med grova ekar.
Z- Förekomst av ett flertal ovanliga insektsarter.

43. Södra Enåsen Klass III

Delar av en låg rullstensås (Bödaåsen).

- G- En av Ölands få egentliga rullstensåsar.
L, K- Hagmarker med äldre ekar på åsen.

44. Vedborms och Vedby träsk

Klass II/III

Skogsomgivna, igenvuxna våtmarker med ag, bladvass och starr. Tidigare, före utdikningar, med större öppna vatten. Mellan träskan en blandlövskog med rik förekomst av gamla ekar och hassel.

B- Vetenskapligt intressant orkidéflora med bl a olika former av *Dactylorhiza*. Äldre, örtrik ek-hasselskog.

Z- Häckningsplats för våtmarksberoende fåglar som brun kärrhök och vattenrall. I ek-hasselskogen en individrik småfågelfauna med bl a halsbandsflugsnappare.

45. Hornsjöområdet

Klass I-III

Omväxlande natur med bl a klintkust, alvar och runt Hornsjön ekskogar och hagmarker i väster och söder samt sanddyner och barrskog i öster.

N- Hornsjön är Ölands enda egentliga sjö och unik som limnologiskt referens- och studieobjekt.

R- Lättillgängliga, mycket omväxlande strövområden med iordningställda strövstigar och goda förutsättningar för bad och fiske.

Z- Art- och individrikt fågelliv med bl a doppingar, änder och täta bestånd av näktergal och halsbandsflugsnappare i Hornsjön, dess strandskogar och i området i söder ner mot Löttorp. Entomologiskt referensområde med inventeringar från 1920-talet. Goda lokaler för långbensgroda.

G, L, K- Väl utbildad abrasionsklint utmed kusten vid Horns udde. Mycket omväxlande odlingslandskap med hagar, öppna betesängar och f d lövängar.

B- Mångsidig och väldokumenterad flora med representer för ett stort antal öländska växtsamhällen. Mycket artrika orkidélokaler på Hornsjöns östra strand (Vedby landvinning).

46. Sandviken

Klass I

Kilometerlång, långgrund bukt med sandstrand och sanddyner.

R- Lättillgänglig strand med mycket goda badmöjligheter.

N- Väl utbildad dyn- och gräshedsvegetation.

47. Högby hamn. - Lilla hamnen Klass I

Grund lagun och kärr omgivna av betade, delvis tuviga och enbuskbevuxna gräsmarker, gränsande mot långgrund havsstrand.

Z- Koncentrerad rast- och häckningsplats för främst änder, vadare och måsfåglar, bl a sydlig kärrsnäppa, brushane, skärfläcka och småtärna. Förekomst av grönfläckig padda och mullvadssyrsa.

N, L- Mycket mångformigt och välhävdad strandängsområde.

48. Kusten mellan Högby och Kårehamn Klass II/III

Kustzon som karaktäriseras av ett system av långsmala, parallella höjdryggar, vid stranden utlöpande i distinkta uddar som i flera fall fortsätter som undervattensrevlar flera kilometer åt sydost.

G- Komplex system av till formen distinkta, glaciala, glacifuviala och marina bildningar (bl a radialmoräner, strandsporrar och serier av strandvallar). Referensområde för akvatisk östersjöforskning.

L- Trädfattigt beteslandskap med starkt omväxlande strandtopografi.

N- Innehåller ett flertal östöländska strand- och naturtyper. Koncentrerade zoner av öppna ängssamhällen från strand till höjdrön på flertalet av uddarna, särskilt inom välbetade partier. Ställvis blomrikt, bl a med vårtidiga orkidéer. Vikarna och strandängarna är närings- och häcklokaler med för östra Ölandskusten typiska änder och vadare. Halvön Kon är koncentrerad häckplats för änder och måsfåglar, bl a kentsk tärna.

R- De samlade naturvärdena ger området goda förutsättningar som utflykts- och vistelseområde vid strand. Flera mindre badplatser med sandstrand.

Delområden som innehåller flera samlade eller enstaka utpräglade naturvärden i kombination med låg exploateringsgrad och god beteshävd har förts till en högre klass än övriga.

49. Delar av kusten mellan Alvedsjöbodar och Föra Klass III

Ställvis hög kust, till en del förfulad genom stentäkt. Innanförliggande i stort sett öppna marker av alvarkaraktär.

- R, L- Kustzon med öppna, strövvänliga marker och goda möjligheter till bad.

50. Västra Alvret Klass II

Alvarliknande kustområde med omfattande strandvallsbildningar.

- G- Strandvallskomplex av mycket speciell utformning bl a ett 50-tal låga, parallella tvärvallar.
- L- Säregen topografi, förstärkt av det alvarliknande landskapet och närheten till kusten.
- B- Egenartat vegetationsmönster med en alvarliknande torrängsflora på vallarna kontrasterande mot mer fuktberoende växtsamhällen i sänkorna.
- R- Öppet kustlandskap med goda förutsättningar för bad.

51. F d Eskilsmosse Klass III

Södra delen av dikad myr, numera plan "kärräng" med angränsande hassellund.

- B- En av Ölands fåtaliga kvarvarande växtplatser för knappag; dessutom bl a axag.

52. F d lövängskomplex öster om Hagelstad Klass III/II

Del av det småskaliga och komplexa odlingslandskapet mellan Högby och Föra, där odlad mark, öppen betesmark, kärr, lövängsrester och lundar bildar en tät mosaik.

- B- I sydväst en linddominerad ädellövlund med frodig flora, bl a salepsrot.
- L, K- Koncentrat av ett typiskt nordöländskt odlingslandskap. Olika komponenter väl representerade i skilda stadier av hävd och med helhetskaraktären bevarad.

53. Gillberga raukar vid Grytehamn Klass II

Raukområde i annars till stor del av stentäkt sönderbrutet kustområde.

- G- Landets enda fossila raukområde i ordovicisk kalksten samt kust med raukar i underordovicisk kalksten.

54. Jordhamnsområdet jämte klintkusten fram till brytningsområdet Klass II

Jordhamnsområdet består av en sänka - tidigare havsvik - mellan kalkstensplatån söder och norr därom. Dessutom klintkust, delar av med busksnår övervuxna klapperstensfält samt strandvallar.

- G- Markerade strandvallar i koncentrisk cirklar i områdets södra och sydöstra del, klapperstensfält och klintkust med antydning till raukbildning.

- L, R- Klintkust omgiven av öppna marker. Goda möjligheter till strövande.

55. Lilla Horns löväng Klass II

Delvis hävdad, relativt torr äng med ek - björk - ask och hassel.

- L, K- En av Ölands fåtaliga lövängar i kontinuerlig hävd.

- R- Välbesökt utflyktsmål, lättillgängligt nära gamla landsvägen.

56. Frönäs mosse och Frönäs mar Klass II/III

"Mossen" domineras av vidsträckta bunkestarrfält med inslag av bladvass och ag, den mindre "maren" består av ett centralt bladvassparti kantat av öppna vattenstråk och bunkestarrområden. Båda våtmarkerna omges av betade buskmarker och åkrar.

- Z- Häckningsplats för flera sällsynta fågelarter med speciella biotopkrav t ex svarthakedopping och svarttärna.

- N- Tillhör de fåtaliga större våtmarker som är o betydligt påverkade av dikning.

57. Löväng N Persnäs kyrka Klass III

En f d löväng, numera igenväxande till ek-hassel-lund.

L, K- Delvis bevarad lövängskaraktär.

58. Lövängsrester SV Persnäs Klass III

En f d löväng, numera igenväxande till ek-hassel-lund.

L, K- Delvis bevarad lövängskaraktär.

59. Knisa mosse Klass I/III

Våtmarkskomplex med klarvatten i söder och i övrigt bevuxet med främst bunkestarr, ag och bladvass. Beläget intill landborgsvallen och västra kusten.

N- Mycket omväxlande våtmarksbiotoper med norra Ölands enda större, av dikningar helt opåverkade myr.

Z- Häckningsplats för en rad våtmarksberoende fåglar: bl a grågås och ängshök. Artsammansättningen delvis påverkad av närheten till kusten.

B- Stor variation av fuktmarksvegetation med bl a stora agfält, gungfly, starrkärr och strandängar. Säreget sammansatt flora med blandning av oligotrofa (dystarr, vitag) och eutrofa arter (axag, gulyxne).

R- Kustzon med möjligheter till bad.

60. Södviksalvaret Klass III/II

Alvarpartier och delvis buskbevuxna betesmarker i ett bälte tvärs över ön.

B- I centrum ett område med vetenskapligt intressanta lavsamhällen, s k jordbroklavar.

L, N- Stort sammanhängande stråk av öppet beteslandskap.

61. Södviken och Vässby fjärd . Klass I

Långgrunda, delvis steniga vikar omgivna av enbuskbevuxna, betade strandängar.

Z- Art- och individrik fågelfauna med bl a häckande bergand och dvärgmåsar samt årligen elva olika vadararter. Viktig rastplats under vår- och höststräck för främst änder och vadare. Internationellt uppmärksammas våtmark (s k CW-listan).

N, L- Mycket välutbildat, låglänt strandängsområde med rikt varierad strandlinje.

62. Kustområde norr om Djupvik Klass II

B, L- Koncentrerad, mycket rik lokal för tovsippa i öppet kustlandskap.

63. Lofta mosse Klass III

Utdikat våtmarksområde med omfattande relikta bestånd av bladvass och ag. I omgivningen buskmarker, lövsly, lövskog och betesängar.

Z, B- Igenväxande träskområde med en speciell fågelfauna och flora.

64. Uggletorpsängen Klass II

Ek, ask-, hassellund, tidigare hävdad som löväng.

B- Rik orkidéflora med mycket stor förekomst av salepsrot.

L, K- Delvis bevarad lövängskaraktär.

65. Strömkärret/Fiskmossen Klass III

Grunda vatar med fräkenbestånd och bunkestarr, omgivna av betade tuvängar och buskmarker.

N- Relativt orörda våtmarker med representativ fågelfauna och flora.

Z- Vissa år förekomst av svarttärna.

66. Södra Greda löväng med omgivningar Klass II

Lövskogs/lövängsområde med insprängda ängspartier och åkerlyckor kring den centrala lövängen.

- L, K- Området innehåller en av Ölands fåtaliga lövängar i kontinuerlig hävd.
- B- Ängen har en väl utbildad, artrik ängsflora med massförekomst av tidigblommande orkidéarter. I omgivningarna stor förekomst av tovsippor och frodig lundvegetation med bl a vit skogslilja.
- R- Välbesökt utflyktsområde.

67. Sillgrund Klass I

Låg, gräs- och örtbevuxen ö med grundområden in mot stränderna.

- Z- Mycket koncentrerad, både art- och individrik förekomst av häckande änder, vadare, måsar och tärnor; bl a Ölands största skrattmåskoloni. Viktig funktion som rastplats för änder, gäss och vadare.

68. Kusten Grönvik - Äleklinta Klass I/III

Hög klintkust omgiven av ängs- och alvarmark.

- L- Extremt högt och brant parti av den nordöländska klintkusten omgivet av ett flackt och öppet landskap. En rad ytliga stenbrott men i övrigt intakt landskapsbild.
- G- Skarp abrasionsklint med en av de få blottningarna av berggrund från mellankambrium. Föremål för geologisk forskning och undervisning.
- R- Utflyktsmål med vidsträckt utsikt över land och vatten.
- N- Alvar och betade stäpptorrängar med representativ flora och fauna, bl a rödspov och sydlig kärrsnäppa.

69. Gillsby mossar och omgivande betes- Klass I/III
marker

Våtmarkskomplex med agkärr i norr och bunkestarrkärr med smärre klarvatten i söder. Kärrmarkerna omges av enbuskbevuxen betesmark och alvarpartier.

- Z- Artrik häckfågelfauna med de flesta öländska våtmarksarterna representerade.
N- Väl utvecklat komplex av våtmarker och öppna betesmarker från fuktängar till alvar.

70. Djurstads träsk Klass I

Träskområde med vidsträckta bestånd av ag och bladvass omgivet av i huvudsak åkrar och tuviga, delvis enbuskrika betesmarker.

- N- En av Ölands största kvarvarande agmyrar.
Z- Regelbunden förekomst av ängshök och brun kärrhök.

71. Kåreholm Klass I

Gräsbevuxen, betad ö strax utanför Kårehamns fiskehamn.

- Z- Mycket koncentrerad, både art- och individrik häckplats för främst änder och måsfåglar. Viktig funktion som rastplats för grågås, vitkindad gås och flera änder.

72. Petgårde träsk Klass I/III

Större ag- och bladvassträsk i jordbruksbygd.

- Z- Häckningsplats för flera sällsynta våtmarksberoende fåglar; bl a brun kärrhök och ängshök. Viktig funktion som rast- och näringslokal för ett stort antal fågelarter.
B- Stora agfält, förekomst av flera sällsynta växter; t ex axag och gulyxne.

- R- Välbesökt i studie- och undervisningssyften.
Väl tillgängligt genom läget invid väg 974 och
de två fågeltornen.
- N- Ett av Ölands större våtmarkskomplex, numera
med reglerad vattenföring.

73. Kusten Gullehamn - Vannborga jämte Alböke alvar Klass II/III

Hög landborg omgiven av alvarliknande mark åt väster och
relativt bred strandzon mot Kalmarsund.

- L- Markerad landborg i mycket öppet beteslandskap
med låg grad av exploatering.
- G- Representativ del av landborg med serier av
strandvallar mellan krönet och stranden.
- N- Stort, representativt område med betespräglad
alvar- och torrängsvegetation. Vätarna och alvar-
marken är närings- och häckplats för typiska
ölandsfåglar som storspov, rödspov och brushane.
Ställvis orkidérikt. Orörda kalkkärr på strand-
hyllorna nedanför landborgsbranten.
- R- Öppet landskap med möjligheter till strövande
och bad.

74. Östra kusten mellan Kårehamn och Ottenby (med undantag av vissa särskilt
beskrivna områden - se karta I) Klass III

Flack kustzon, genomgående med strandängar och öppen betes-
mark mellan åkermarken och stranden. Strandlinje utan fram-
trädande uddar, ofta med stenig tångstrand eller kalkstens-
hällar, ibland sandstrand.

- N, L- De betade strandängarna bildar tillsammans med
åkermarken och havet det säregna, mycket öppna
och flacka, östöländska landskapet. Särpräglad
flora och fauna, där särskilt vadar- och and-
fågellivet är rikt.
- R- Ofta lättillgänglig strandzon med mångsidig
funktion. På flera ställen möjlighet till bad
vid sandstrand.
- G- Ställvis tydliga serier av strandvallar från
den nuvarande stranden upp till östra landborgen.

75. Istad - Löt Klass III

Trädfattig ängsmark, delvis med kärr och fuktängar.

- L, N- Stort sammanhängande stråk av öppet, betes-
präglat landskap, i öster i kontakt med Öster-
sjön. Häcknings- och näringsplats för typiska
öländska vadarfåglar såsom rödbena, storspov
och rödspov.

76. Sundet Klass II

Mindre kärr med bunkestarr, fräken, vattenklöver m m.
Omges av tuvig, betad ängsmark.

- Z- Koncentrerad häckfågelfauna med förekomst av
bl a rödspov, brushane och vissa år svarttärna.
- N- Representativ öländsk våtmark, opåverkad av
dikningar.

77. Köpingsklint Klass II

Landborgsklint med ovanför liggande hållmarker och torr-
ängar. Delar av området sargat av stenbrytning.

- G- Skarp abrasionsklint (underordovicium), föremål
för geologisk forskning och undervisning.
- L, R- Brant, friliggande klintparti i framträdande
läge utmed väg 136. Vidsträckt utsikt från
klinten.
- B, Z- Extrem hållmarksflora och förekomst av sällsynta
skalbaggar i vattensamlingar ovanpå klinten.

78. Prästhagsskogen Klass III

Blandlövsområde av lund/lövängskaraktär.

- R- Närströvområde med rik vårflora och rikt små-
fågelliv.
- B- Lokal för en sällsynt art av jordstjärna
(Trichaster melanocephalus).

79. Lokaler för silverviol kring Borgholm Klass I

- B- Ett flertal lokaler i och omkring Borgholms tätort med silverviol, som i landet endast förekommer på Öland och även där med mycket begränsad utbredning och numerär.

80. Kusten mellan Borgholm och Halltorp Klass I-III

Sammanhängande lövskogsområde på sluttningen mellan landborgen och kusten.

- N- Mycket välutvecklad, sammanhängande ädellövskog med stor ekologisk variation. Delvis aldrig skog med mycket rikt träd- och buskskikt, dominerat av ek och hassel, i norr även ek-alm-hassel och vid Halltorp ett stort ävenboksbestånd. Dessutom björkhässlén, kärrområden och strandängar.
- Z- Jätteekarna i Halltorps hage och omgivningen är klassisk reliktilokal för en rad sällsynta skalbaggsarter, bl a stora ekbocken. Art- och individrikt småfågelliv med bl a liten flugsnappare och stenknäck. God förekomst av långbensgroda.
- B- Mycket mångformig markflora med ett flertal sällsyntheter bl a silverviol och gulkronill (Borgahageområdet), skogsveronika, skogskorn och guckusko (Halltorpsområdet).
- L, K- Största kvarvarande området av ännu på 1800-talet långt mer utbredda lövängar/ädellövskogar nedanför västra landborgen.
- R- Välbesökt utflyktsområde främst i nordligaste och sydligaste delarna. I norr även närströvsområde till Borgholm.

81. Slottsalvaret Klass I-III

Alvarliknande enbevuxen torrängsmark ovan landborgen.

- L, R- Öppet, alvarliknande beteslandskap i direkt kontakt med de välbesökta utflyktsområdena Borgholms slottsruin, Borgehage och Soliden.
- B- Örtrik, stäppartad vegetation med bl a våradonis sandluzern, hylsnejlika, alvarveronika och alvarmalört.

82. Området väster om Johannesberg Klass II

Smal, tämligen grund men tydligt avsatt dalgång i kalkberget.

- G- Ovanlig erosionsform i fasta berget (s k torrdal).
- B- Rikt källkärr i dalbotten.
- Z- Artrik fågellokal vid kärret i nordost, bl a rödspov och svarthakedopping, vissa år även svarttärna och smådopping.

83. Gestadsåsen Klass I

Cirka fem km lång och 10 m hög, åsliknande bildning omgiven av enbuskbevuxna betesmarker och alvar.

- G- En för svenska förhållanden mycket ovanlig ändmoränsbildning innehållande en snedställd, is-skjuten berggrundskärna. Strandvallssystem på sluttningen.
- L- Dominant höjdsträckning i trädfattigt beteslandskap.

84. Talljunghedar sydost Kolstad Klass III

Glest tallbevuxna ljunghedar på sandmark.

- N- För Öland ovanlig vegetationstyp.

85. Hörninge (Öj) mosse Klass II

Större agmyr i jordbruksbygd med betydande inslag av videbuskage och mindre torvgravar.

- N- Stort och vegetationsmässigt omväxlande myrkomplex med bl a ett av öns största agbestånd omgivet av kärr och ängsmarker.
- Z- Häckningsplats för våtmarksbundna fåglar, bl a ängshök.
- B- Artrik flora, bl a stor orkidérikedom.

86. Ancylovallen vid Skedemosse Klass II

Delvis tallbevuxen strandvall mellan Bredsätra och Tjusby.

G, L- Mäktigt och till stor del intakt avsnitt av Ancyclusvallen.

87. Kapelludden - Tjusby fjärd Klass I

Kuststräcka med flera småöar och djupa vikar med våt- och betesmarker innanför.

Z- Koncentrerad, art- och individrik häckfågelfauna med främst änder, vadare och måsfåglar; bl a snatterand, bergand, rödspov, skärfläcka, kentsk tärna och svarttärna. Viktig rastplats för änder, gäss, vadare och måsfåglar.

N, L- Mycket omväxlande strandlandskap med väl utbildade strandängar och rikt varierad strandlinje.

88. Greby - Rapplinge alvar Klass II

Större alvar omgivet av betesmarker och åkrar. Delvis
stenbrott.

N, L- Vid sidan av Alböke alvar det största alvaret utanför Stora alvaret. Vålbetat, över stora ytor helt trädöst och mycket buskfattigt alvar med väl differentierad vegetationsmosaik av tuvmarker, gräshedar, stäppängar och hållmarker.

89-139. Mittlandet

(utom 93, 99, 113, 114, 122, 125, 134, 135, 136)
Lövskogsdominerat mosaiklandskap. I norr, väster och öster omgivet av öppen jordbruksmark, i söder gränsande till Stora alvaret.

N, K- För landet unikt lövskogsområde både till storlek och sammansättning. Synnerligen stor variation av lövskogsbiotoper i stark mosaik med kärr, åkrar och ängsmarker. Relikt av ett betes- och lövängslandskap som under senaste århundrandet

starkt har förändrats, men där huvuddragen ännu är tydliga; i centrum ett utmarksområde (förr hässlen och öppen betesmark, nu mest björk-hasselskog) och mot kanterna inägomark (förr löväng, nu ädellövlundar).

R, L- Mycket omväxlande landskap som i stora sammanhållande avsnitt har en låg grad av modern exploatering.

Nedan redovisas dokumenterade naturvärden inom vissa delområden. I flera avseenden - bl a kärrens och fuktängarnas vegetation samt djurliv (främst det lägre) - är området ofullständigt dokumenterat.

89. Ek-hassellund väster Lindby Klass III

Ek-hassellund väster Lindby.

L, K, N- Representativ lövängsrest, numera lund med ek, ask och ställvis valvbildande hassel. Rik värflofa.

R- Väl tillgänglig utmed vägen Borgholm-Gärdslösa.

90. Lövskog väster Lindby Klass II

Blandlövskog med slutet trädskikt.

N, B- Äldre ek-askskog med stor artrikedom i träd och buskskikt. Anmärkningsvärda inslag som t ex trädformad hagtorn, mycket storvuxna aspar och starkt inslag av döda, kullfallna träd. Starkt mosaikartat fältskikt med bl a skogsbingel och stråk av periodvis översilad mark helt dominerad av skavfräken. Som helhet ovanlig sammansättning och karaktär.

91. Galltorps lund Klass III

Isolerad ek-hassellund i öppet åkerlandskap.

L, K- Markant skogsrest i ett annars helt uppodlat landskap.

B- Möjligen fortfarande förekomst av guckusko.

92. Tomteby-Åketorp-Karum Klass I-III

Småkuperad inägomark med en mycket tät mosaik av lundar, ängar, hagmarker, kärr och åkrar med stengärden.

N- Ädellövdungar med ek-hassel, lind, lundalm, ask, avenbok, i SV ett avvikande avenbok-lundalmbestånd. Utpräglad mångformighet i växt- och djurliv genom den rika ädellövmiljön och de täta övergångarna mellan skog, kärr och odlad mark. Partier med ädellövskog på gammal ängsmark har värderats högst.

L, K- Relikt av åldrigt odlingslandskap med den ursprungliga karaktären i ovanligt stor utsträckning bevarad. Stor andel f d lövängsmark med hamlade lindar och askar.

93. Ekerumsåsen Klass III

Smal, trädlös udde och strandzon i öppet kustlandskap.

G- En av Ölands fåtaliga egentliga rullstensåsar.

L, R- Exponerat läge vid kusten och med närhet till Ekerumsbadet. Söderut en strandzon med goda förutsättningar för bad och strövande.

94. Lövskog med murgröna söder Mossberga Klass III

Lågvuxna ek-askhagar, numera igenväxande till skog.

L,K,B,R- Representativ mittlandsmiljö med rikt murgrönedraperade träd belägna utmed stenmurskantad, mindre grusväg.

95. Torvmossen med Gladvattnet Klass II

Delvis träd- och buskbevuxen myr med djup göl (Gladvattnet).

G- Ölands djupaste myr med ca 7 m djupa torvlager, belägen i ett s k kambriskt fönster, d v s den kambriska berggrunden skjuter upp som en kupol under kalkstenen som här är borteroderad.

N- Mittlandets enda permanenta vattenyta. Saknar som sjötyp (myrgöl omgiven av djupa torvlager) motsvarighet på Öland.

B- Säregen kärrflora med för Öland ovanlig art-sammansättning t ex korallrot, spindelblomster och tranbär.

96. Träskmossen Klass II

Mindre agmyr omgiven av skog och beteshagar.

N- En av Ölands få orörda agmyrar.

97. Karums alvar Klass I/III

Isolerat alvarparti omgivet av hässlen och odlad mark.

N- Koncentrat av egentliga alvarmiljöer och övergångar mot annan mark: hållmarker, solvändehedar, vätar, gräshedar, stäppartade torrängar, karstbildningar.

L- Särpräglad landskapstyp med alvarmarker som kontrasterar starkt mot omgivande odlings- och skogsmark.

B- Nordlig utpost för de två sandliljearterna och för ölandstok. Dessutom bl a hylsnejlika och alvarveronika.

98. Område NV Vedby Klass II

Mosaikartad inägomark med lövskog och åkerlyckor, genomlöpt av mindre körväg.

L, K, N- Koncentrerat av ett småskaligt, äldre odlingslandskap med bl a ädellövdungar (främst ett mäktigt alm-askbestånd), mindre brukningsväg med hasselvalv och gläntrik skogsbetesmark.

99. Stugbyns trappor Klass II

Delvis sankt blandskogsområde på sluttningen mellan landborgskanten och stranden; därovanför gles tallskog på sanddyner.

- B- Artrik skogs- och sumpflora med ett stort antal växtgeografiskt anmärkningsvärda arter, bl a en rik förekomst av den annars västliga ormbunken kambräken och en rad för Öland atypiska arter som skvattram, rundsileshår, gullpudra och linnéa.
- G- Del av ett av Ölands största flygsandsfält med upp till 12 m höga sanddyner.
- L- Brant landborg, ställvis med utsikt mot Kalmar-sund.

100. Ljunghed vid Rälla Tall Klass III

- N, B, L- Ljunghed med förekomst av hedblomster. Öppet, för Öland ovanligt landskapselement i omedelbar anslutning till landsvägen.

101. Rönnerum, lövskog och ängsrester Klass II/III

Lövdungar omgivna av åker och betesmark.

- N, B- Ädellövdungar med dominans av ek och ask, i nordost avenbok. Ett mindre parti söder om Rönnerum har mycket artrikt och ädelt trädskikt (lind, alm, lönn, ask, ek) och en av Ölands fåtaliga förekomster av ramslök.
- L, K- Numera igenvuxna lövängar i mosaik med åker och betesmark. Den mindre dungen i norr är ännu delvis hävdad som äng.

102. Högsrum - Abbantorp Klass I/II

Lövskogsområde, till större delen med slutet trädskikt.

- B- Sammanhängande, nästan rent, yngre avenboksbestånd med en storlek som är utan motsvarighet inom såväl den öländska mittlandsskogen som landet i sin helhet.
- N- Mot väster kompletteras och förstärks värdet genom mosaiken med artrika ädellövdungar, (ställvis med dominans av lundalm), lövängsrester, fuktängar och rikkärr.

103. Ismantorp-Abbantorp Klass II

Övervägande slutna lövskog med insprängda åkrar och i öster småkärr.

N, B- Ek-hasseldominerad skog med rikt trädskikt (bl a alm, ask, lind) och väl differentierade fältskiktstyper. En av mittlandets få lokaler för vit skogslilja. I öster ovanlig kombination av kärr och ädellövskog.

104. Amunds mosse och Kvistorps hässle Klass I/III

Stor agmyr omgiven av lövskog och i öster vidsträckta hasselmarker. I norr öppna betesmarker som tidigare, före dikning, även de var en del av myren.

N, B- Ölands största agmyr, delvis omgiven av kärrmark av extremrik typ med axag och stor orkidérikedom. Säreigna floristiska inslag som ett idegransbestånd på två av moränholmarna i myren och förekomst av bl a gulkronill och salepsrot. Öster om myren ett välutbildat hässle.

Z- Häckningslokal för ängshök.

105. Runsbergamossen Klass III

Vattenfattig kärrmark med tuvängar och videbuskage.

N- Restlokal för en genom dikningar allt mer tillbakaträngd våtmarksbunden fauna och flora.

106. Björkerums-, Krit-, Varg-, Grosmossen och Lertagskärret Klass III

Tämligen vattenfattiga starrkärr omgivna av betad tuvmark och lövskog.

N- Restlokaler för en genom dikningar alltmer tillbakaträngd fauna och flora.

107.	<u>Björkerum, ädellövdungar</u>	Klass III

Lövskogsområde omgivet av åkermark.

- N- Artrik ädellövskog med ek, ask, alm, avenbok, lind och lönn. Rikt busk- och fältskikt. Kärnparti av ett större lövskogsområde med ädellövinslag norr och öster om Björkerum.

108. Dyestads mosse Klass II

Kärr med öppna vattenområden, starr- och fräkenbestånd.
Omges av lövskog och fuktängar.

- N- En av de större och vattenrikaste våtmarkerna i gränzonen mellan mittlandsskogen och jordbruksmarken i öster.

109.	Andkärret och Betängen	Klass III

Två ängsrester med mellanliggande åkermark.

- B- Referensområde för forskning om vegetationsförändringar vid kulturlandskapsförändringar.

110.	Dyestad, avenboksbestånd	Klass II

Slutet bestånd av avenbok.

- B- Ett av de få avenboksbestånden på Öland (och i landet som helhet).

111. Ismantorp-Österskog-Åkerby hylta Klass III

Björkdominerad utmarksskog, främst i söder med stort inslag av kärr- och fuktängsstråk.

- N- Mosaik av fuktmarker och i sen tid uppvuxen skog med biotoper som inte har någon direkt motsvarighet utanför det öländska mittlandet. Mycket ofullständigt känd ekologi, där dock i nuvarande stadium kärr- och fuktmarkernas vegetation och lägre djurliv torde vara mest sär- eget, medan t ex fågellivet är tämligen art- och individfattigt. Representativt för mittlan- dets utmarksskogar och med en låg grad av nutida mänsklig påverkan inom ett mycket stort område.

112. Ek-hassellund öster Isgärde Klass III

F d löväng, numera högvuxen lund.

L, K, N- Representativ lövängsrest/lund med ek, ask, lind och valvbildande hassel. Övervägande rikt fältskikt med bl a skogsbingel.

113. Kusten mellan Stora Rör och Möllstorp Klass III

Blandskogsområde med oregelbunden, långgrund strand, ofta skogsbevuxen nästan ner till vattnet.

R- Skogsbevuxna ströv-, bär- och svampmarker med närhet till strand (som dock på flera ställen, främst i norr, är blockerad av bebyggelse).

N- Omväxlande blandskogsområde, delvis med för Öland ovanliga skogstyper. Avvikande delområden (från norr till söder): ek-hasseldungar (Linsänkan, Isgärde, Lökenäs), ek- och tallhagar (Lökenäs-Röhälla), sandtallhed med rikt insektsliv (Aledal), och skogskomplex med gran, alsumpskog och ek-björkskog (Saxnäs-Möllstorp).

114. Ek-hassellund väster om Glömminge kyrka Klass III

Sluten ek-hassellund omgiven av åker.

L, K- En av de få resterna i denna trakt av det forna lövängs/lövskogslandskapet nedanför landborgen.

R- Närströvområde med rik flora och gamla ekar.

115. Ryd-Gillsätra Klass I-III

Övervägande slutet lövskogs/lövängskomplex omgivet av åkermark.

N- Utpräglad ädellövområde med lind, ask, alm, lönn och ek, där linden ställvis dominerar. Till stora delar en krävande typ av markflora ("skogsbingel-samhälle") som har begränsad utbredning i landet.

116. Spjutterum, lövdungar Klass III

Två lövdungar omgivna av åkermark.

- L, K- Delvis beteshävdade rester av ett tidigare i området omfattande lövängsbruk. Den södra dungen med bård av storvuxna ekar och askar.

117. Övetorp-Bäck-Vanserum Klass I

Fuktmarkssystem omgivet av öppen mark och skog.

- N- Mycket innehållsrikt koncentrat av det öländska mittlandets naturtyper: kärr, fuktängar, torrängar, alvar, utmarks- och ädellövskog. Mycket välutvecklade ekologiska gradienter, dels en storskalig i SO-NV: kärr-fuktäng-alvar, dels kantzonernas övergångar mellan öppen mark och björk-hasselskog (i öster), ek-hasselkratt (i centrum) och åker/ädellövskog (i väster). Innehåller ett av det öländska mittlandets få större vattensystem, dessutom relativt orört.

- B, Z- Biologiskt ofullständigt känt, dock t ex Ölands största samlade förekomst av gulyxne, vidsträckt kalkfuktängar med bl a flugblomster och kärrknipprot, rikt vattenbundet lägre djurliv (iglar, snäckor, sländor m fl) samt stammar av älg och rådjur.

118. Gillsätra-Övetorp Klass I/III

Lund- och lövskogsområde, i väster uppsplittrat med åkrar och betesmarker, mot öster sammanhängande skog.

- N- Rikt varierad ädellövskog både till artsammansättning och slutenhetsgrad. Blandning av ädel-lövträd (alm, lundalm, vresalm, lind, lönn) i västra delen medan östra delen domineras av ek. Fältskiktet innehåller en välutbildad mosaik av olika lövskogssamhällen. Stor utbredning av den rika "skogsbingel-vegetationen" i ädellövpartier-na.

- B- Stor förekomst av guckusko.
- L, K- Rest av åldrigt odlingslandskap med dels ädel-lövskog, tidigare troligen i sin helhet hävdad som löväng, dels en av de få kvarvarande utmarksekskogarna med gammal, bredkronig ek.

119. Övetorpsåsen

Klass III

Åsliknande höjdrygg, i sin högsta, östra del huvudsakligen skogbevuxen, mot väster uppodlad.

- G- Komplicerad ändmoränbildning med en riktning som avviker från det normala för sådana bildningar.
- L- Särskilt i östra delen genom i sin höjd ett markant inslag i landskapet.

120. Alm-asklundar mellan Holmetorp och Hult Klass I/III

Lövskogsstråk omgivet av betesmark och åker.

- N- Stort, mycket representativt område med ask-almskog; en naturtyp som har mycket begränsad utbredning i landet. Asken är här övervägande dominant, ställvis tillsammans med alm eller ek och i ett mindre område med björk. Fältskiktet är genomgående dominerat av "ädelörtsamhällen", flerstädes mycket utpräglad i sommaraspekten heltäckande skogsbingel-mattor över mycket stora ytor. Ställvis fuktig, mullrik skog med övergångar till frodig högörtäng. Flerstädes högvuxen, valvbildande hassel i buskskiktet. I väster yngre, röjd betesskog och i sydost en ekbevuxen hagmark.

121. Hult, betesmark

Klass III

Öppen betesmark med träddungar.

- L, K, B- Starkt mosaikartad betesmark med dungar och grupper av bl a lundalm. Rikt spektrum av öppen ängsmark från torräng till fuktäng och övergångar till skog resp kärr. En av fåtaliga större, välhävdade betesmarker av denna karaktär.

122. Ögruppen Kalvholmarna-Nordmanskär Klass III

Träd- och buskbevuxna moränholmar.

- L- Framträdande ögrupp utmed den annars mycket öfattiga kusten.
- Z- Häckningsplats för främst änder och måsfåglar.

123. Jordtorpåsen Klass I

Ca två km lång, huvudsakligen enbuskbevuxen höjdrygg, omgiven av lövskog, odlad mark och kärr.

- L- Utgör genom sin avvikande topografi och betespräglade vegetation ett mycket framträdande inslag i landskapet.
- G- Distinkt, åsliknande ackumulationsform. (Ofullständigt känd till bildningssätt och uppbyggnad).
- R- Välbesökt utflyktsmål.
- B- Representativ torrängsvegetation med skilda grader av betestryck på höjden och orkidérika kärr vid höjdfoten.

124. Område vid Borgs by Klass II/III

Björkskogs-, betes- och kärrmarker i Gråborgs omgivningar.

- N, L, K- Vätutvecklade hässlen, ofta med helt slutet hasselskikt. Rest av tidigare starkt kulturpåverkad vegetationstyp med mycket begränsad utbredning utanför Öland. Nära Gråborg en kontinuerligt hävdad löväng.
- R- Strövområde i anslutning till Gråborg.
- B- Föremål för växtekologisk forskning.

125. Östra landborgen norr om N Möckleby Klass II

Åsliknande parti av östra landborgen i öppet jordbrukslandskap. Vallen är delvis sargad av tåkter.

- L, G- Ett längre, relativt intakt avsnitt av Ancyclus-vallen som här genom utformning, beteshävd och läge är ett framträdande inslag i det öppna landskapet.

126. Lövdunge söder om Algutsrum Klass III

- B- Förekomst av landets samtliga tre almarter - studielokal för hybridisering inom älmsläktet.

127. Lövskog väster om Hönstorp Klass II/III

Lövskogsområde omgivet av åkermark.

- N- Mycket omväxlande och artrika skogsområden med starkt inslag av ädellöv (ask, alm, lind, lönn, ek) framför allt i södra och västra delarna. Ställvis fuktig ask-älmskog.

- L, K- Delvis rester av ängsmark med gläntor och rösen.

128. Tveta lund-Skogstorp Klass II/III

Övervägande slutet lövskogsområde omgivet av åkermark.

- N- Välutvecklad, artrik ädellövskog med ek som dominant och med markanta inslag av lind, alm och ask. Stor utbredning av den rika "skogsbängelvegetationen". Tidigare inägomark med lövängsrester.

129. Igelmossen Klass I

Kärr i västra delen av långsträckt fuktstråk.

- N, B- Ett av Ölands mest välutbildade extremrikkärr, över stora ytor dominerat av axag. Mycket art- och individrik orkidéflora med bl a olika former av släktet *Dactylorhiza*. Väldokumenterad vegetation.

130. Tveta-Bostorp-Buserum

Klass II/III

Mosaik av kärr, fuktängar och björk-hasselskog.

- N- Representativt landskap av "utmarktyp" med stort inslag av öppna fuktmarker; i huvudsak orörda kalk-fuktängar och starrkärr, ställvis av rik typ med axag och orkidérikedom.

131. Arontorpsängen med omgivningar

Klass II

Betesmark som mot väster övergår i sluten ekskog.

- B- En av de rikaste av landets fåtaliga förekomster av våradonis.
- R- Mycket välbesökt utflyktsmål under adonisens blomningstid.
- L, K- Omväxlande odlingslandskap med successiv övergång från öppen mark till slutet, nästan parkartad ekskog (tidigare äng).

132. Buserum-Lenstad

Klass III

Övergångszon mellan mittlandsskogen och Stora alvaret.
I centrum mest björk-hasselskog och fuktmarker, mot
kanterna lundar, betesmarker och lövsnår.

- Z- Ekologisk brytningszon med en mångfald biotoper i delvis dynamiskt igenväxningsskede. Föremål för biologisk studie- och forskningsverksamhet.
- L, K- Mosaiklandskap med rikt spektrum av övergångsformer mellan utmarksskog och åker.

133. Degerörorsbacken

Klass III

Enbuskbevuxen, betad torräng.

- B- Botanisk referenslokal med väldokumenterad flora.

134. Torslund

Klass III

Ek-hassellund omgiven av åker.

- L, K- En av de få resterna av det forna lövängs/
lövskogslandskapet nedanför landborgen.
- R- Närströvområde med rik vårflora och gamla ekar.

R- Närströvområde med rik vårflora och gamla ekar.

135. Runsbäck, hagmark

Klass III

Betad lövskog (ek, björk, lind) utmed vägen Färjestaden-Mörbylånga.

- L, K- En av de få ännu beteshävdade resterna av det forna lövskogslandskapet nedanför landborgen.
- R- Välbesökt på grund av läget och den rika vårfloran.

R- Vålbesökt på grund av läget och den rika vår-
floran.

136. Skogsbylund (Styrmanshaget)

Klass III

Fuktig ek-hassellund med inslag av lönn.

L, K-	En liten rest av den forna kustädellövs skogen.
Z, B-	Studie- och forskningsobjekt för ekologiska stationen i Ölands Skogsby. Frodig lundflora.

Z, B- Studie- och forskningsobjekt för ekologiska stationen i Ölands Skogsby. Frodig lundflora.

137. Lövskogs- och ängsområden mellan Skogsby och Kalkstad

Klass II/III

- B- Artrikt trädskikt med ädellöv, bl a lundalm.
Mycket artrik och varierad fältflora. Botaniskt
väldokumenterat, föremål för studier om vegeta-
tionsförändringar vid kulturpåverkan.
- L, K- Mosaik av öppen ängsmark och trädbestånd i oli-
ka grader av slutenhet. Gammal ängsmark som ge-
nom bete delvis bevarat lövängskaraktären.

L, K- Mosaik av öppen ängsmark och trädbestånd i olika grader av slutenhet. Gammal ängsmark som genom bete delvis bevarat lövängskaraktären.

138. Almlund vid Kalkstad

Klass I

Slutet lövskogsområde, delvis med rik underväxt av hassel. Beläget i anslutning till Stora alvaret.

- N- Ädellövskog med dominans av den inom landet till Öland-Gotland begränsade lundalmen. Mycket artrik lundflora.

139. Kåtorp-Lenstad Klass II

Småskaligt kulturlandskap som genomlöps av slingrande grusväg.

- L,K,N - Starkt mosaikartat landskap med lundar, hässlen, lövsånar, öppna ängsmarker och kärr.
- B, Z- Rik, mångformig fauna och flora. Forsknings- och studieområde för ekologiska stationen i Ölands Skogsby.
- R- Mycket omväxlande och idyllisk vägsträcka för cykling och vandring.

140. Sandgräshed norr om Gårdby Klass I

Trädlös gräshed på sandmark, delvis omgiven av tallskog.

- N, B- Innehåller partier med en vegetationstyp (sandgräshed eller sandstäpp) som har ytterst begränsad totalutbredning i landet. Av för sandgräsheden typiska växter finns här bl a tofsäxing och sandsvingel. Dessutom hylsnejlika, ölandsstarr och trubbstarr.
- Z- Rik insektslokal med bl a rov- och vägsteklar.
- L- Starkt betespräglad, öppet landskap.

141. Beijershamnsområdet och Vickleby strandskog Klass I/III

Grund kust med stora bladvassbestånd och flera mindre öar. Innanför kusten ett större lövskogsområde, delvis med tallplanteringar.

- Z- Art- och individrik häckfågelfauna utmed kusten, främst vid Beijershamn och på småöarna i Kalmarsund. Koncentrerad förekomst av rastande änder, gäss, svanar, vadare och måsfåglar.

- N- Vidsträckta våtmarksområden och ett större, sentida utvecklat lövskogsområde med en vegetationsmosaik som baseras på en tidigare differentierad kulturpåverkan inom olika skiften. Till den stora ekologiska variationen bidrar kärrmarker mellan strandvallarna.
- R- Välkänt och välbesökt utflykts- och strövområde.

142. Sandbergen Klass II

Långgrund, sandig kust utanför en upp till 10 m hög, delvis tallbevuxen sandklint.

- R- Utflykts- och badområde med långgrunda sandbottnar.
- L, G- Hög och brant sandklint med utblick över Kalmarsund.
- B- Strandzon med förekomst av bl a spjutskråp.
- Z- En större backsvalekoloni i sandklinten.

143. Kronoparken Vickleby lilla Klass III

Två ekdominerade lövskogsdungar omslutna av åkrar.

- L, K, B- Lundartade lövskogspartier utgörande rester av ett större lövskogsområde. Växtekologiskt studieobjekt.

144. Ljunghed NV Lilla Frö Klass III

Del av de gräs-örtrika, delvis tallbevuxna ljunghedarna på sandmarkerna kring Lilla Frö.

- N- Representativt område för en vegetationstyp med huvudutbredning på sydvästra Öland.

145. Ljungen Klass III

Ristallhed med fältskikt av ljung.

- B, R- Välbesökt växtlokal för mosippa.

146. Västra landborgen Vickleby-Resmo Klass I

Landborg med delvis öppna betesmarker. I branten mer eller mindre framträdande kalkstensklint och nedanför mot åkermarken en frodig, lundartad löv- och snårskog.

L, R- Mycket framträdande, intakt parti av västra landborgen med vid utsikt över Mörbylångadalen och alvaret.

G, B- Kalkstensklint med talusbildningar och artrik flora, bl a gulkronill.

147. Frösslundamarken Klass II

Område med en mosaik av öppna marker, strandängar, björk- och tokbevuxna betesmarker samt våtmarker kring Frösslundabäcken och Hagmossen.

N, B- Ovanligt bred och omväxlande strandängszon med en tät mosaik av ängs- och fuktmarksvegetation, bl a kalkkärr med axag.

L- Vidsträckt, kustnära beteslandskap med intakt landskapsbild, förstärkt av fornlämningar och strandvallar.

Z- Rikt varierat fågelliv med förekomst av flera arter med speciella biotopkrav t ex brushane, rödspov och skärfläcka.

R- Öppet kustlandskap med vissa möjligheter till bad.

148. Strandområde norr om Mörbylånga Klass III

Delvis betade strandängar, i norr ett mindre vassområde.

B- Växtlokal för spjutskråp.

Z- Art- och individrik fågelfauna med främst änder och vadare. Häckningsplats för brun kärrhök.

149. Landborgen vid Mysinge Klass II

Framträdande parti av västra landborgen.

L, R- Välbesökt utflyktsmål med vid utsikt där landborgen med Mysinge hög utgör ett framträdande inslag i landskapsbilden.

G- Kalkstensklint.

150. Betebyören

Klass II/III

Betade, delvis enbuskbevuxna strandängar med småöar och delvis vassbevuxna grundvatten utanför.

Z- Koncentrerad rast- och häckningsplats för änder, gäss, vadare och måsfåglar.

N, L- Öppna strandbetesmarker.

151. Landborgen vid Bårby

Klass II

En hög och framträdande del av västra landborgen accentuerad av fornborgen Bårby borg.

L, R- Välbesökt utflyktsmål med vid utsikt där landborgen med Bårby borg utgör ett framträdande inslag i landskapet.

G, B- Kalkstensklint med artrik flora, bl a gul-kronill.

152. Stora alvaret

Klass I

N- Unik naturtyp som består av en stark mosaik av speciella delelement t ex alvarsjöar, våtar, kalkhällar, fuktängar, grusedar, stäppartade torrängar. Unikt som forsknings- och studieobjekt för flera vetenskapliga discipliner.

B- Förekomst av ett flertal arter med huvudsaklig utbredning utanför landet eller med mycket begränsad numerär, flera av relik eller endemisk karaktär, bl a ölandssolvända, ölandstok, alvarmalört, timjansnyltrot, ölandsmåra, fjällnejlika, ullsmörblomma, dvärgsut och gullborste.

Z- Fågel- och insektsfauna med specifika biotopkrav. Förekomst av ett flertal arter med begränsad utbredning och numerär, flera av relik karaktär, bl a ängshök, stenfalk, sydlig ljungpipare, syd-

lig kärnsnäppa och svarttärna samt bland insekterna bl a den rosenvingade och den blåvingade gräshoppan.

- G- En rad speciella geologiska former, bl a häll-
drumlinor, karstfenomen, slukhål, doliner, po-
lygonmarker och domformiga uppdrivningar.
- L, R- Öppna och strövvänliga vidder av fundamental be-
tydelse för upplevelsen av det öländska land-
skapet.

153.	Stora Ören	Klass II
------	------------	----------

Ett öppet kustlandskap med långgrunda stränder, en lagun, några småöar samt vidsträckta betade strandängar.

- Z- Koncentrerad häckningsplats för främst änder
och vadare, bl a snatterand och rödspov.
- N, L- Representativt och mångformigt strandängsområde.

154.	Hulterstads lund	Klass III
------	------------------	-----------

Isolerad lövlund belägen mellan alvar- och åkermark.

- B, Z- Rik fauna och flora betingad av läget. Bl a förekomst av storviol med hybrider.

155.	Stora Dalby lund	Klass I
------	------------------	---------

Högvuxen ask- och almlund omgiven av åkermark och alvar.

- N- Frodig ädellövlund uppvuxen på mäktiga morän-
avlagringar med vetenskapligt intressanta över-
gångszoneringar mot kargare alvarmark. Art-
och individrik flora och fauna.

156. Strandområdet Risinge-Eckelsudde Klass III

Busk- och ljungbevuxna strandängar.

- N, L- Delvis betade strandängar, i stora delar med karaktär av ljunghed.

157. Västerstads almlund Klass I
- Högvuxen, tät lund omgiven av åkrar.
- N, B- Lund av närmast unik utformning med lundalm och hagtorn som dominerar i resp träd- och buskskikt. Även fältskiktet har en ovanlig sammansättning med under sommaren höga gräs och örter; bl a älggräs, brännässlor, löktrav och hundkex.
158. Eckelsudde Klass I
- I huvudsak trädlös udde med betade och enbuskbevuxna strandängar.
- Z- Koncentrerad förekomst av både häckande och rastande änder, gäss och vadare. Regelbunden yngelplats för knubbsäl.
- L- Väl markerad udde i den annars tämligen likformiga sydvästra kusten.
159. Mellby ör Klass I
- Långsmal, låg halvö med innanför liggande strandängar.
- Z- Rast- och häckningsplats för främst änder och vadare; bl a förekommer regelbundet bergand, snatterand och skärfläcka. Förekomst av gröNFLäckig padda.
- N, L- Representativt strandängslandskap.
160. Landborgen vid Gettlinge Klass II
- Framträdande parti av västra landborgen.
- L, R- Välbesökt utflyktsmål med vid utsikt där landborgen med fornlämningar utgör ett framträdande inslag i landskapsbilden.
- G- Kalkstensklint.

161. Område norr om Segerstads fyr Klass II

Öppet strandområde.

- G- Ett mindre område där segerstadskalksten från mellanordovicium går i dagen. Typlokal för segerstadsformationen. Fossil fauna.

162. Gammalsbyören Klass II

Långsmal, låg ö med grunt sund och betade strandängar innanför.

- Z- Koncentrerad rast- och häckningsplats för främst änder, svanar, vadare och måsfåglar.

163. Albrunna klint Klass I

Mindre klintparti och öppna strandängar.

- G- Abrasionsklint med en av de fåtaliga blottningarna av lagerföljder från mellankambrium.
- B- Strandängar med väl bevarade vetenskapligt intressanta zonerings av växtsamhällen.

164. Albrunna lund Klass I

Smalt ängs- och lundområde med ek, ask och björk. Isolerat läge mellan Stora alvaret och jordbruksmarken vid Albrunna.

- N- Mångformigt lund- och ängsområde med stark kontrast mellan olika naturtyper.
- B, Z- Flera förekomster av våradonis. Artrik småfågelfauna och flora, accentuerad genom kontrasten mot omgivande marker. Väldokumenterad flora.
- R- Välbesökt under våradonisisens blomning.

165. Mörbylilla strandängar Klass II

Lundartade lövskogspartier och torra strandängar.

- B- Mycket rik lokal för våradonis.
- R- Välbesökt utflyktsmål under adonisens blomningstid.

166.	Råbäcken	Klass I

- G- Ett större flak av kalkig och lerig chasmops-kalksten vilken av inlandsisen transporterats hit från Östersjöns botten. Förekomst av delvis unika fossila faunaelement och primitiva grönalger.

167. Ottenby klint-Parboäng Klass I/III

Strandzon av hårt betade strand- och torrängar med enstaka buskar och träd.

- G- Mot havet en upp till två meter hög abrations-
klint med lagerföljder i berggrunden från un-
dersta ordovicium.
- L- Vidsträckt havsutsikt med delvis småkulliga
betesängar i förgrunden.

168.	Ottenby-Ölands södra udde	Klass I

Vidsträckta strand- och betesängar, i väster bevuxna med främst enbuskar och ölandstok, i öster och söder endast gräsbevuxna. Områdets centrala del domineras av en större ek-björkskog.

- Z- Koncentrerad rast- och häckningsplats med en art- och individrik fågelfauna som tillsammans med en kontinuerlig ornitologisk forskning sedan 1946 har gjort området till en även internationellt känd fågellokal. Intensiv viltvård med stora stammar av dovhjort, hare och rapphöna.

- R- Mycket välbesökt utflykts- och strövområde med iordningställda strövstigar.
- N, L- Stora sammanhängande ängsmarker, vilka nu betas men tidigare utnyttjades för slätter. Vid havs- och strandkontakt.
- B- I lunden finns den enda kända öländska lokalen för tistelarten brudborste.

3.2 OMRÅDESBESKRIVNINGAR, KARTA II

Landskapsbild. Kort karaktäristik av större områden med särskild värdefull helhetskaraktär. (Kriterier: se sid 16)

1. Kuststräckan Norra udden - Sandvik.
Havskontakt i kombination med särpräglad strandtopografi (klintkust). Vidsträckta vyer över Kalmarsund och Ölandskusten. Starkt inslag av särpräglade natur-element (klapperstensfält, raukar, alvarmarker, strandklinter).
2. Kuststräckan Norra udden - Böda.
Särpräglad natur (sand- och klapperstensstränder, tallskog på sanddyner) i anslutning till väletablerat turistmål.
3. Kuststräckan Högenäs - Föra.
Särpräglad strandtopografi (serie av smala uddar). Öppet landskap med utblickar över hav och kust.
4. Äleklinta - Alböke - Petgärde - Kårehamn.
Väl tillgänglig kontaktzon mellan östra och västra kusten med ett representativt tvärsnitt av särpräglade naturtyper och naturelement (klintkust, alvarmarker, myrar, strandängar).
5. Borga hage - Slottsalvaret - Gestads ås - Greby alvar.
Övervägande öppet landskap med starkt inslag av särpräglade landskapselement: Kustlövskog, alvarmarker, slottsruin, markerad höjdsträckning. Vyer med havskontakt. Väl tillgängligt och frekventerat.
6. Östra kusten mellan Egby och Ottenby.
Öppet, flackt jordbrukslandskap med särpräglad bebyggelsekaraktär (radbyar) och natur (strandängar). Flerstädes mycket god överblickbarhet från väg i höjdläge (östra landborgen).
7. Stora alvaret.
Mycket särpräglad naturtyp med extremt hög överblickbarhet. Stora delar väl tillgängligt från vägar.
8. Västra kusten mellan Torslunda och Ottenby.
Vidsträckta vyer, delvis från väg, över jordbrukslandskap, skog, bebyggelse och vatten. Landborgen utgör ett dominerande och särpräglat landskapselement.

KARTA II LANDSKAPSBILDEN

 Större område med särskilt värdefull helhetskaraktär

— Vägavsnitt av särskilt värde
(utblickar)

3.3 OMRÅDESBESKRIVNINGAR, KARTA III

Marint värdefulla områden (Definition av kriterier se sid 16)

1. Ölands norra udde

Marina värden:

- geovetenskapligt intressant (bl a klint, pallplan, strandvallar, raukar, sandstrand, blockbottnar, pallkomplex)
- rast- och övervintringsplatser för sjöfågel (ex al-fågel, svärta, småskrake), internationellt betydelsefulla
- lek- och uppväxtområde för strömming, skrubbskädda
- referensområde (fiskeribiologiskt)
- forsknings- och undervisningsområde (geovetenskapligt)

Forskningsundersökningar, inventeringar, utredningar

- fågelinventeringar
- fiskeribiologiska undersökningar

Avgränsningar, förordnanden jml NVL ingår

- fågelskyddsområde

Akuta och potentiella hot

-

Recipient- och kontrollprogram

- samordnat kommunalt recipientkontrollprogram

Områdestyp

- exponerad, variationsrik kuststräcka

2. Sydöstra Öland

Marina värden

- exponerad, öppen, långgrund kust
- lek- och uppväxtområden för strömming, skrubbskädda, ål

Forskningsundersökningar, inventeringar, utredningar

-

Avgränsningar, förordnanden

- Ottenby naturreservat

Akuta och potentiella hot

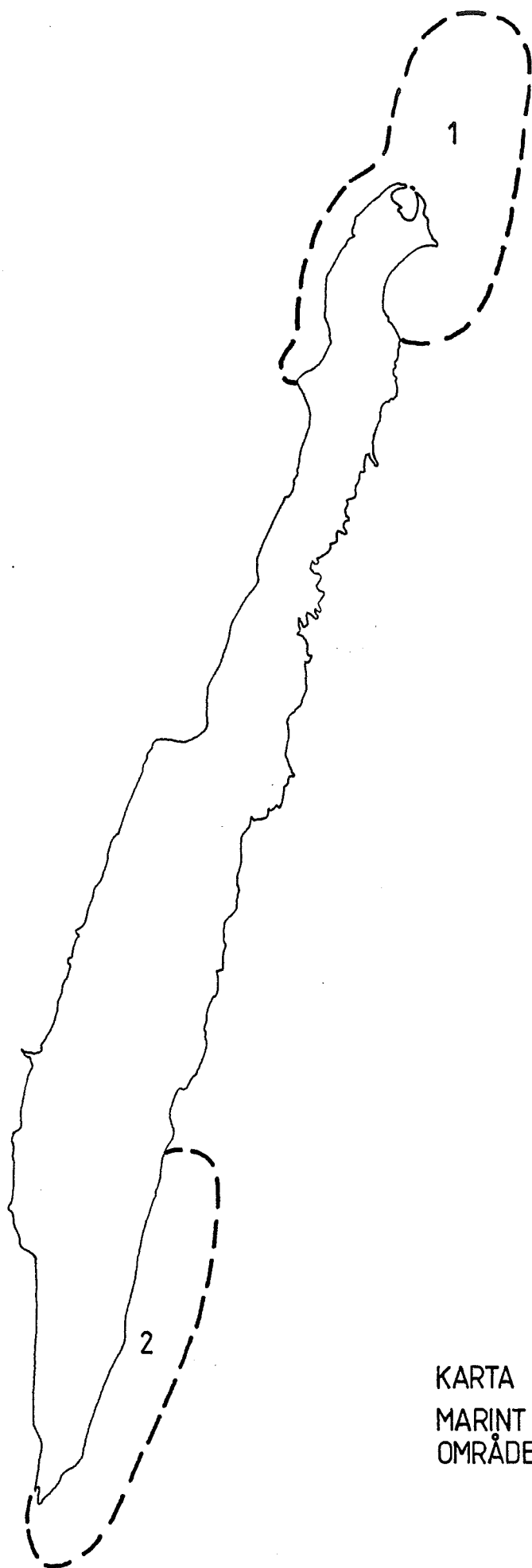
-

Recipient- och kontrollprogram

-

Områdestyp

- exponerad, öppen, grund kust

KARTA III
MARINT VÄRDEFULLA
OMRÅDEN

4 Naturvårdslagstiftningen

Även om visst skydd kan ges eller aktsamhet vid ingrepp i naturmiljön kan beaktas med andra lagstiftningar är det endast naturvårdslagen som kan utnyttjas aktivt dels för skydd av värdefull natur, dels genom föreskrifter eller anvisningar för att minska ingreppen i naturmiljön i samband med arbetsföretag av skilda slag. Härtill kommer att aktiva vårdåtgärder kan utföras inom säkerställda naturvårdsobjekt.

Nedan redogörs för de rent allmänt hållna lagrummen i lagstiftningen och de lagrum där myndigheterna antingen aktivt kan agera eller har att utöva sin funktion som tillstånds- eller samrådsmyndighet.

1 §

"Naturen utgör en nationell tillgång som skall skyddas och vårdas. Den är tillgänglig för alla enligt allemansrätten. Envar skall visa hänsyn och varsamhet i sitt umgängen med naturen. Kan vid arbetsföretag eller eljest skada å naturen ej undvikas, skola de åtgärder vidtagas som behövas för att begränsa eller motverka skadan".

Denna paragraf är allmänt hållen och kan inte utnyttjas för att exempelvis säkerställa ett värdefullt område för framtiden. Nytt sedan lagändringen 1974 är att i naturvårdslagen nu betonas att naturen är allemansrättsligt tillgänglig för alla människor.

2 §

"Naturvården är en såväl statlig som kommunal angelägenhet. Länsstyrelsen har att verka för naturvården i länet. Statens naturvårdsverk har överinseende över naturvården i riket".

I denna paragraf stadgas att, vid sidan om staten, kommunen har ett ansvar för naturvården.

4 § Nationalpark

"I syfte att bevara större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligen oförändrat skick kan kronan tillhörig mark avsättas till nationalpark".

Av paragrafen framgår att den i första hand bör komma ifråga vid avsättande av större sammanhängande områden samt att dess tillämpning förutsätter att staten är ägare till området.

7 § Naturreservat

"Område, som finnes böra särskilt skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaffenhet eller emedan området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, må av länsstyrelsen förklaras som naturreservat".

Avsikten med denna paragraf, som är den näst nationalpark högsta skyddsformen för ett område, är att säkerställa områden med mer kvalificerade naturvärden. Avsättandet av ett område som naturreservat ger även möjligheter att med aktiva vårdinsatser bevara området i ett visst skick. Om pågående markanvändning avsevärt försvåras kan markägare eller annan sakägare vara berättigad till ersättning från det allmänna.

11 §

"Då fråga uppkommit om bildande av naturreservat eller om meddelande av beslut enligt 8 § andra stycket, må länsstyrelsen för viss tid, högst tre år, meddela förbud mot att beträffande det berörda området utan länsstyrelsens tillstånd vidtaga åtgärder som strider mot syftet med de ifrågasatta reservatsföreskrifterna. Om särskilda skäl äro därtill, må förbudets giltighetstid av länsstyrelsen förlängas med högst tre år".

Paragrafen ger möjlighet att genom ett interimistiskt förbud omedelbart avbryta ett pågående eller förhindra igångsättandet av ett planerat arbetsföretag, vars genomförande skulle skada eller spolia ett visst områdes naturvärden. Med tanke på paragrafens innebörd bör den användas endast undantagsvis och enbart då avsikten är att slutligt naturreservat avses bildas för området ifråga.

13 §

"Till fastighet hörande naturföremål, som finnes böra särskilt skyddas eller vårdas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet eller eljest märkliga beskaffenhet, må jämte erforderligt område på marken av länsstyrelsen fridlysas såsom naturminne. Markområdet skall avpassas efter vad som kräves för att bevara naturföremålet och bereda med hänsyn till dess art och betydelse nödigt utrymme däromkring.---".

I stort samma funktion som 7 § NVL. Paragrafen används för punktobjekt exempelvis en större blocksamling, enstaka träd eller trädgrupper samt för områden med en areal understigande 1 ha. Det har framhållits i förarbetena att stor restriktivitet bör iakttagas vid fridlysning av enstaka punktobjekt och att endast kvalificerade naturföremål ska komma ifråga för skydd.

14 §

"Är fara att växtart försvinner eller utsättes för plundring, äger regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddela förbud att inom landet eller del därav borttaga eller skada växt av den arten där den växer vilt.--- Behövs utöver fridlysning enligt jaktlagstiftningen särskilt skydd för djurlivet inom visst område, äger regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter som inskränka rätten till jakt eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området".

Paragrafen kan även användas för att skydda en djurart som hotas att försvinna. Lagrummet ger emellertid inte fullgott skydd för en växt- eller djurart eftersom pågående markanvändning inte avsevärt får försvåras. Behövs sålunda att exempelvis ett större skogsområde ska bevaras för en växt- och/eller djurarts skull, och ersättningsrätt härigenom uppkommer för markägaren, måste naturvårdslagens 7 eller 13 § användas.

Stycket två i lagrummet ovan används då inskränkningar i allemansrätten erfordras för att värna om djurlivet. Används oftast för skydd av fågellivet på störningskänsliga häckningslokaler.

15 §

"För att åt allmänheten trygga tillgången till platser för bad och rörligt friluftsliv råder strandskydd vid havet, insjöar och vattendrag. Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 m från strandlinjen vid medelvattenstånd (strandskyddsområde).

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan förordna att strandområde som uppenbarligen saknar betydelse för bad och friluftsliv ej skall omfattas av strandskydd. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får också utvidga strandskyddsområdet, när det behövs för att tillgodose syftet med strandskyddet, dock högst intill 300 m från strandlinjen.

Vid fastställelse av generalplan, stadsplan eller byggnadsplan kan, när särskilda skäl föreligga, förordnas att i planen ingående strandområde ej vidare skall omfattas av strandskydd".

16 §

"Inom strandskyddsområde får ej helt ny byggnad uppföras eller befintlig byggnad ändras för att tillgodose ett

väsentligen annat ändamål än det, vartill byggnaden tidigare varit använd, och ej heller utföras grävnings- och andra förberedelsearbeten för bebyggelse som nu sagts. Ej heller får i annat fall inom strandskyddsområde utföras anläggning eller anordning varigenom mark tages i anspråk såsom tomt eller allmänheten på annat sätt hindras eller avhålls från att beträda område där den eljest skulle ägt att färdas fritt.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela sådana föreskrifter om vad allmänheten har att iakttaga inom strandskyddsområde som behövs för att trygga ändamålet med strandskyddet.

Länsstyrelsen får medgiva undantag från bestämmelserna i första stycket, när särskilda skäl föreligga. Medgives undantag, skall länsstyrelsen bestämma i vilken utsträckning mark får tagas i anspråk såsom tomt eller eljest användas för det avsedda ändamålet. Första stycket gäller ej anläggning eller åtgärd som behövs för jordbruket, fisket, skogsskötseln eller renskötseln och ej tillgodoser bostadsändamål. Första stycket gäller ej heller företag vartill tillstånd lämnats enligt vattenlagen (1918:523) eller miljöskyddslagen (1969:387)".

Genom ändringar i naturvårdslagen 1974 skärptes bland annat strandskyddet på så sätt att alla stränder har ett generellt skydd omfattande 100 m från stranden såväl inåt land som utåt i vattenområdet. För Öland råder vid havet strandskydd med en bredd av 300 m.

Strandskyddets syfte är att allmänheten ska ha tillgång till strandområden för bad och för utövande av friluftsliv. Stränderna bör därför hållas fria från exploateringar och arbetsföretag, som försvårar eller omintetgör detta syfte.

Bestämmelserna för bebyggelse m m (16 §) har skärpts genom att det numera är förbjudet att uppföra byggnader eller andra anläggningar som skulle försvåra tillgången till stranden ifråga. Om särskilda skäl föreligger kan länsstyrelsen meddela undantag från förbudet. Nytt i lagstiftningen (16 § 2:a stycket) är också att länsstyrelsen nu kan meddela föreskrifter som reglerar allmänhetens uppträdande inom strandskyddsområde exempelvis förbud att tälta, plocka blommor, elda m m.

17 §

"Finnes på område, som är av betydelse för friluftsliv, eller i områdets närhet stängsel som hindrar eller försvårar tillträdet till mark inom området där allmänheten eljest skulle ägt att fritt färdas, får länsstyrelsen förelägga den som håller stängslet att anordna grind eller annan genomgång. Är det uppenbart att stängslet endast avser att utestänga allmänheten från området, får föreläggande meddelas om borttagande av stängslet. Vad nu sagts om stängsel skall äga motsvarande tillämpning beträffande dike.

Skylt varigenom allmänheten avvisas från visst område får ej finnas uppsatt utan byggnadsnämndens tillstånd. Tillstånd fordras dock ej, om det är uppenbart att allmänheten ej äger färdas fritt inom området eller att skylten eljest är behörig.

Har skylt uppsatts i strid mot andra stycket, får byggnadsnämnden förelägga den som är ansvarig för åtgärden att borttaga skylten".

Denna paragraf är till för att ge myndigheterna rätt att bereda allmänheten tillträde till mark som är allemansrättsligt tillgänglig. Vidare ges möjlighet för byggnadsnämnden att ingripa mot en skylt som enbart har till uppgift att utestänga allmänheten från ett visst område.

Länsstyrelsen har delegerat paragraf 17 till kommunerna.

18 §

"Täkt av sten, grus, sand, lera, jord, torv eller andra jordarter för annat ändamål än markinnehavarens husbehov får ej ske utan länsstyrelsens tillstånd. Vad nu sagts avser dock ej täkt i vattenområde vartill tillstånd lämnats enligt vattenlagen (1918:523) eller fordras enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.....".

Lagrummet innefattar ej husbehovstäkt. För de områden på Öland som omfattas av länsstyrelsens förordnande till skydd för landskapsbilden (19 § NVL i sin tidigare utformning) fordras länsstyrelsens tillstånd även för sådan verksamhet. I övrigt skall samråd ske med länsstyrelsen om en husbehovstäkt väsentligt förändrar naturmiljön (20 § NVL, se nedan).

19 §

"Område, inom vilket särskilda åtgärder behövas för att skydda eller vårda naturmiljön men som med hänsyn till den begränsade omfattningen av åtgärderna eller andra omständigheter ej lämpligen bör avsättas till naturreservat kan av länsstyrelsen förklaras som naturvårdsområde. Är åtgärd som bör vidtagas så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras, skall området dock avsättas till naturreservat---".

Paragrafen omfattade tidigare endast skydd för landskapsbilden. Begreppet naturmiljön har införts i samband med ändringen av NVL 1974, innebärande en avsevärt vidare tolkning än enbart landskapsbilden. Länsstyrelsen har genom 19 § möjlighet att bilda naturvårdsområden, vilka kan anses som en enklare form av ett naturreservat. Föreskrifterna för naturvårdsområdet får dock ej ges sådan innebörd att pågående markanvändning avsevärt försvåras, eftersom paragraf 19 inte är ersättningsgrundande. Om det behövs så starka restriktioner i markanvändningen att markägaren är berättigad till ersättning måste naturreservat bildas.

Medel ur anslaget för vård av naturreservat kan utgå även till vård och skötsel av bildade naturvårdsområden.

20 §

"Kan arbetsföretag, som ej omfattas av tillståndstvång enligt 18 eller 19 §§, komma att väsentligt ändra naturmiljön, skall innan företaget utförs, samråd ske med länsstyrelsen. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att inom landet eller del därav anmälan för samråd alltid skall göras i fråga om särskilda slag av arbetsföretag.

Beträffande arbetsföretag som sägs i första stycket äger länsstyrelsen förelägga företagaren att vidtaga de åtgärder som finnas erforderliga för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön.

Bestämmelserna i denna paragraf skola ej avse bebyggelse inom område, som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, och ej heller företag vartill tillstånd lämnats enligt vattenlagen (1918:523) eller miljöskyddslagen (1969:387)".

Genom ändringen i lagstiftningen 1974 skärptes bestämmelserna vad avser samråd enligt 20 § NVL därigenom att samråd nu skall ske om ett planerat arbetsföretag kommer att i väsentlig mån ändra naturmiljön. Som exempel på sådana

företag kan nämnas upptagande av bevattningshål, dammar, större schaktningar och utfyllnader, vägbyggen, kraftledningar. Vidare kan länsstyrelsen föreskriva att inom vissa särskilt utpekade och klart avgränsade områden vissa arbetsföretag ej får påbörjas utan att samråd förevarit. I detta fall är det alltså frågan om en absolut skyldighet att samråda oavsett företagets omfattning.

Paragrafen ersätter i viss utsträckning äldre 19 § och får ses som en "bevakningsparagraf" d v s att länsstyrelsen får möjlighet att ta ställning till ingreppet och vidtaga eventuella åtgärder, vilka kan innebära anvisningar och föreskrifter för att ingreppet i naturmiljön skall bli så skonsamt som möjligt.

Viktigt är att pågående markanvändning ej får avsevärt försvåras. Detta innebär, eftersom ersättning ej kan utgå, att föreskrifter, som medför att tröskelvärdet för "avsevärt försvårande" överskrids, ej får meddelas.

5 Gällande förordnanden på Öland

I följande sammanställningar redovisas de särskilda förordnanden enligt naturvårdslagen som finns meddelade för Öland t o m 1982-11-30.

På karta IV redovisas områden med förordnanden enligt 7 § NVL (naturreservat), 14 § NVL (djurskyddsområden) och 19 § NVL, äldre lydelse (landskapsbildsskydd).

NATURRESERVAT (7 § NVL)

Borgholms kommun

Obj nr karta IV	Benämning	Land- areal ha	Fastighet, läge el dyl	Naturvårds- förvaltare*	Skyddsobjekt	Besluts- datum
N 1	Getterums naturreservat	6,5	Getterum 1:19	S	Betesmark, delvis tallbevuxen, belägen vid Ölands nordspets	1973-05-22
N 2	Naturreservatet Neptuni åkrar	20	Samfällad mark till Torps by	S + M	Böljande strandvallar och klapperstensfält. Högt geovetenskapligt värde samt stor betydelse för det rörliga friluftslivet	1975-07-09
N 3	Byrum	3	Samfällad mark till Byrums by	S	Raukområde	1935-06-11
N 4	Horns Kungsgårds naturreservat	405	Horn 1:1, 1:33, 1:39 och 1:96	D	Mosaiklandskap med lövskog, åker, alvar, äng och hagmark beläget vid Ölands enda egentliga sjö	1979-02-19
N 5	Strandområdet söder Horns udde	2,9	Horn 1:38	D	6-7 m hög, överhängande strandklint med i strandlinjen flerstädes lösbrutna grova block	1927-12-05
N 6	Hagelstads naturreservat	6	Hagelstad 4:7	S	Ädellövskog med stor förekomst av lind	1977-11-18
N 7	Naturreservatet Högenäs orde	130	Högenäs 1:1, 1:6, 1:7, 2:1, 2:3, 7:1, 8:1 m fl	S	I havet utskjutande strandvallar med omgivande starkt betespåverkad ängs- mark	1972-10-17
N 8	Naturreservatet Lilla Horns löväng	8	Lilla Horn 2:2	S	En av de mycket få öländska ängarna i kontinuerlig hävd	1981-05-22
N 9	Naturreservatet Knisa mosse	150	Knisa, Knisa Mosse, Horn Lilla, Lofta	S	Omväxlande, odikat våtmarks- komplex med rik fauna och flora	1968-05-31

* S = Skogsvårdsstyrelsen D = Domänverket, Kalmar revir M = Markägarna

Obj nr Karta IV	Benämning	Land- areal ha	Fastighet, läge el. dyl	Naturvårds- förvaltare	Skyddsobjekt	Besluts- datum
N 10	Naturresevatet Södra Greda löväng	3,4	Södra Greda 4:4	S + M	Öppen äng med inslag av täta trädgrupper av främst ek och hassel. Utomordent- ligt rik blomning	1962-05-17
N 11	Djurstadträsk naturresevat	93	Djurstadträsk Djurstad, Karse, Törnstubbe	S	Bildar tillsammans med intilliggande Petgårde- träsk ett komplext våt- marksområde med rik och speciell fauna och flora	1980-05-12
N 12	Petgårdeträsk naturresevat	113	Petgårde, Övra Vann- borga, Kalle- guta, Nedra Vannborga, Törnstubbe	S	Våtmarksområde med mycket rikt fågelliv	1978-10-27
N 13	Borga hage	93	Kronoege- domen Borg- holm 8:16 jämte lägen- heten Borg- holm nr 7	D + M	Del av kustädelövkogen mellan Borgholm och Halltorp	1932-02-17
N 14	Halltorps naturresevat	142	Halltorp 1:8	D	Ädelövkog med rik fauna och flora. Bl a avenbok- bestånd och lokal för stor ekbock	1979-05-08

NATURRESERVAT (7 § NVL)

Mörbylånga kommun

Obj nr karta IV	Benämning	Land- areal ha	Fastighet, läge el dyl	Naturvårds- förvaltare*	Skyddsobjekt	Besluts- datum
N 15	Jordtorpsåsens naturreservat	12	Holmetorp 24:1	S	Orört vackert åsparti. Stor tillgång för den rekreationssökande allmänheten	1968-06-21
N 16	Arontorps naturreservat	5	Arontorp 1:20	S	Förekomst av den i Sverige ytterst sällsynta växtarten våradonis (Adonis vernalis)	1977-05-02
N 17	Degerrörbackens naturreservat	4,5	Torslunda 2:1	S	Alvarliknande vegeta- tionstyp. Artrik ängs- flora med speciell karaktär	1970-12-28
N 18	Naturreservatet Skogsby lund	2,6	Skogsby 3:3	S	Typiskt öländsk f d löväng, numera igenvuxen till lund	1972-02-24
N 19	Beijershamn	1	Stora Vickleby	S	Vassområde uppkommet på grund av pirbygge. Mycket rikt fågelliv	1943-08-11
-"	Svansholmarna	3	Svans- holmarna 1:1	S	Moränöar	-"
N 20	Stora Vickleby ("Vicklebyäng")	4,7	Stora Vick- leby 7:3	S	Lövskog/löväng	1939-05-22
N 21	Gösslunda naturreservat	11	Gösslunda 1:3 och 2:2	S	Betesområde med ur naturvårdssynpunkt värde- full vegetation	1972-09-05
N 22	Strandhagen	1	Mörbylilla 3:2 och 3:3	S	Växtplats för våradonis (Adonis vernalis)	1939-05-15
N 23	Ottenby naturreservat	995	Ottenby 1:1- 8:1, Ottenbylund 1:1, Skogsvårds- ängen 1:1	D	Särpräglad sammansatt om- råde med sankta strandängar, alvarliknande marker och lundpartier. Området är internationellt känt som fågellokal	1970-11-20

* S = Skogsvårdsstyrelsen D = Domänverket, Kalmar revir M = Markägarna

NATURMINNEN (13 § NVL)

Borgholms kommun

Riks reg nr	Fastighet	Sooken	Föremål	Besluts- datum	Upphävda fridlysningar
218	Högby Nr 4	Högby	sju ekar	1949-08-22	fridlysningen av en ek upphävd 1970-05-29
207	Getterum 1:20	Böda	en ek	1948-03-04	
234	Enerum 2:17	Böda	en Anacamptisrik löv- äng	1951-07-11	
239	Södra Munke- torp	Högby	två ekar	1952-05-02	
261	Hagaby 1:3	Högby	ett oxelträd	1960-12-23	
262	Bocketorp 1:1	Böda	två ekar	1960-12-23	
276	Munketorp N 1:12	Högby	en oxel	1967-07-31	
277	Löttorp 3:2	Högby	två ekar	1967-07-31	
12	Rälla Gård	Högsrum	två ekar	1919-08-21	
71	Högsrum Nr 4	Högsrum	en större rödbok	1923-01-18	
158	Högsrum Nr 4	Högsrum	en ek	1937-12-06	
181	Nedre Bägby Nr 4	Gärdslösa	fyra ekar	1941-12-23	
189	N. Gärdslösa Nr 9	Gärdslösa	en alm	1945-12-31	
190	S. Gärdslösa Nr 8	Gärdslösa	en ek, en alm	1945-12-31	
220	S. Runsten 4:1	Runsten	en oxel	1949-12-28	
222	Solberga 1:1	Köping	tolv ekar	1950-02-20	
241	Ekendal 1:5	Gärdslösa	en ek	1953-09-11	
242	Jämjö 7:1	Gärdslösa	tre ekar	1953-09-11	
249	Ramsättra 1:6	Köping	tre ekar	1956-09-06	
257	Ramsättra 7:2	Köping	tre ekar	1958-12-22	
269	Halltorp 1:2	Högsrum	sju ekar	1965-07-29	
280	Vanserum 9:1	Runsten	en oxel	1968-02-16	
106	Rälla	Högsrum	två större ekar en större ask 17 större tallar	1929-12-16	

NATURMINNEN (13 § NVL)

Mörbylånga kommun

Riks reg nr	Fastighet	Socken	Föremål	Besluts- datum	Upphävda fridlysningar
7	Röhhalla	Glömminge	en ek	1919-02-06	
80	Hönstorp	Algutsrum	en mycket stor ek	1924-12-29	
89	Gillsättra Nr 5	Glömminge	en större oxel	1926-02-15	
90	S. Linsänkan	Glömminge	tolv ekar	1926-05-25	
101	Tveta	Torslunda	en större ek	1929-05-21	
105	Strandskogen	Algutsrum	tio idegranar	1929-12-16	
107	"Strandskogen"	Algutsrum	en buskartad idegran	1929-12-30	en idegran (1932-09-19)
"	Lilla Hult	Algutsrum	tio rödalmar	1929-12-30	
"	" "	Algutsrum	två ekar	1929-12-30	en ek (1970-05-29)
130	Norra Saxnäs	Algutsrum	två ekar, tre björkar	1934-08-20	en björk (1943-09-06) en björk (1970-05-29)
141	Hessleby	Algutsrum	en ek "brännvinseken"	1935-05-20	
144	Möllstorp	Algutsrum	två ekar	1935-12-16	
146	Strandskogen Nr 5	Algutsrum	tre ekar	1936-12-07	en ek (1976-06-09)
150	Sjöbergs Gård i Färjestaden	Torslunda	nitton ekar	1937-04-12	en ek (1944-10-17) fem ekar (1956-04-13)
192	Möllstorp 2:2	Algutsrum	sex större ekar	1946-01-09	
247	Isgärde 8:3	Glömminge	en ek	1956-04-09	
299	Ryd 9:3	Glömminge	två ekar	1964-01-16	

DJURSKYDDSSOMRÅDEN (14 § NVL)

Borgholms kommun

Obj nr karta IV	Benämning	Areal ha	Fastighet, läge el dyl	Förbud mot tillträde	Skydds- objekt*	Besluts- datum	Övr. förordnanden för området
D 1	Lilla grundets fågelskyddsområde	17	Mellby 1:3	1.4-15.7	F	1972-04-13	Landskapsbilds- skydd (19 § NVL, äldre lydelse)
D 2	Högby hamns fågelskyddsområde	93	Sandby, sam- fälld mark	1.4-31.7	F	1977-05-06	Landskapsbilds- skydd (19 § NVL, äldre lydelse)
D 3	Södviken	75		1.4-30.6	F	1970-05-22	Landskapsbilds- skydd (19 § NVL, äldre lydelse)
D 4	Greda vik	52		1.4-30.6	F	1970-05-22	Landskapsbilds- skydd (19 § NVL, äldre lydelse)
D 5	Amunds mosse fågelskyddsområde	93	Amunds mosse 1:6-13	1.4-31.7	F	1977-06-08	Landskapsbilds- skydd (19 § NVL, äldre lydelse)

* F = Fågelskyddsområde S = Sälskyddsområde

DJURSKYDD SOMRÅDEN (14 § NVL)

Mörbylånga kommun

Obj nr karta IV	Benämning	Areal ha	Fastighet, läge el dyl	Förbud mot tillträde	Skydds- objekt*	Besluts- datum	Övr. förordnanden för området
D 6	Nordmannen, Nordmanskärr	21		1.4-15.7	F	1972-04-13	
D 7	N o S Kalvholmen	150		1.4-15.7	F	1968-04-30	
D 8	Område vid Stora Ören	130	Södra Kvinneby	1.4-15.7	F	1972-01-31	Landskapsbilds- skydd (19 § NVL, äldre lydelse)
D 9	Eckelsudde sältskyddsområde	353	Innefattar hela vatten- området av D 9	1.1-31.8	S	1978-01-27	
D 9	Eckelsudde fågel- skyddsområde	131	Innefattar land- och visst vatten- område av D 9	1.4-15.7	F	1973-04-16	Landskapsbilds- skydd (19 § NVL, äldre lydelse)
D 10	Stormarens fågelskyddsområde	20	Degerhamn 4:1	1.4-31.7	F	1977-06-03	Landskapsbilds- skydd (19 § NVL, äldre lydelse)

* F = Fågelskyddsområde S = Sältskyddsområde

FRIDLYSTA VÄXTER OCH DJUR (14 § NVL)

Fridlysta växtarter

Beslutsdatum	Art	Område	Bestämmelser
1928-09-24	Våradonis (Adonis vernalis)	Öland	Förbjudet för envar att å område vartill han ej har ägande- eller nyttjanderätt avsiktligt borttaga eller skada nämnda växt
1933-05-01	Tovsippa (Anemone silvestris)	Öland	—"
1935-03-18	Mistel ¹⁾ (Viscum album)	Hela länet	—"
	Luddmålla ²⁾ (Bassia hirsuta)	Öland	—"
	Guckusko (Cypripedium calceolus)	—"	—"
	Röllikesnyltrot (Orobanche purpurea)	Öland	—"
1935-04-01	Martorn (Eryngium maritimum)	Längs Ölands västkust från Byrums Sandvik i S till Ramsnäs fiskeplats i N	Förbjudet för envar att uppgräva, bortplocka eller bortföra hela exemplar eller delar av ifrågavarande växt
1939-02-27	Salepsrot (Anacamptis pyramidalis)	Hela länet	Förbjudet för envar att å område vartill han ej har ägande- eller nyttjanderätt avsiktligt borttaga eller skada ifrågavarande växt
1941-06-09	Strandvedel ^{1,2)} (Astragalus danicus)	Hela länet	—"
	Rödsyssla ¹⁾ (Cephalanthera rubra)	Hela länet	—"
	Ärtvicker ¹⁾ (Vicia pisiformis)	Hela länet	—"
	Silverviol (Viola alba)	Öland	—"
1964-05-14	Mosippa (Anemone vernalis)	Hela länet	Förbjudet att borttaga eller skada växtarten där den växer vilt
1973-05-23	Samtliga orkidéer (Familj Orchidaceae)	Öland	—"

1) Ej känd från Öland

2) Troligen utgången

Beslutsdatum	Art	Område	Bestämmelser
1974-04-16	Gulkronill (<i>Coronilla emerus</i>)	Öland	Förbjudet att plocka eller eljest borttaga eller skada växtarten
1974-04-16	Smörbollor (<i>Trollius europaeus</i>)	Öland	-"-
1974-04-16	Blåsippa (<i>Hepatica nobilis</i>)	Öland	Förbjudet att <u>gräva upp</u> hela plantor
1974-04-16	Gullviva (<i>Primula veris</i>)	Öland	-"-
1974-04-16	Liljekonvalje (<i>Convallaria majalis</i>)	Öland	-"-

Fridlysta djurarter

1918-06-20	Stor ekbock (<i>Cerambyx cerdo</i>)	Öland	Förbjudet att döda, skada eller fånga skalbaggen
1971-06-01	Sandödlor (<i>Lacerta agilis</i>)	Hela landet	Förbjudet att döda, skada eller fånga vilt levande exemplar av sandödlor och slätsnok samt att borttaga eller skada sandödlans ägg
1971-06-01	Slätsnok (Hasselsnok) (<i>Coronella austriaca</i>)	Hela landet	-"-

STRANDSKYDD (15 § NVL)

Strandskyddet på Öland gäller intill nedan angivna avstånd från strandlinjen vid medelvattenstånd:

300 meter land- och vattenområde vid Östersjön,

200 meter landområde och 100 meter vattenområde vid Hornsjön samt

100 meter land- och vattenområde vid de invatten, som är utmärkta med blå heltäckande färg på topografiska kartan.

Från strandskyddet undantas generellt fastighet med en landareal av högst 3 000 kvadratmeter, på vilken 1975-07-01 bostadsbyggnad var uppförd eller under uppförande.

Strandområde som 1975-06-30 ingick i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan omfattas inte av strandskyddet, om inte annat förordnas.
(Länsstyrelsens beslut 1975-07-01).

SKYDD FÖR LANDSKAPSBILDEN (19 § NVL, ÄLDRE LYDELSE)

För de områden, som har markerats med ljusgrön färg på karta IV gäller, enligt länsstyrelsens resolution 1966-08-10, att:

"....följande arbetsföretag, som kan befaras komma att i väsentlig mån skada landskapsbilden, icke må utföras utan länsstyrelsens tillstånd, nämligen

- 1) uppförande av ny byggnad eller ändring av befintlig byggnad för att tillgodose ett väsentligt annat ändamål än det, vartill byggnaden tidigare varit använd,
- 2) grävnings- och andra förberedelsearbeten för bebyggelse som nu sagts,
- 3) uppförande av mur, plank, stängsel eller därmed jämförlig anordning,
- 4) täkt av sten, grus, sand eller lera, som ej omfattas av tillståndstväng enligt 18 § naturvårdslagen,
- 5) torrläggning av icke redan odlad mark, schaktning, fyllning, sprängning eller annan liknande åtgärd,
- 6) anläggande av enskild väg,
- 7) inrättande av upplag samt
- 8) framdragning av luftledning över flera än en stolpe.

Förordnandet gäller icke sådana vid 1-3 samt 6-8 angivna arbetsföretag, som erfordras för försvaret, jordbruket, fisket, skogsskötseln eller den allmänna samfärdseln. Dock kräves tillstånd även till dylikt företag, därest detsamma

a) tillgodoser bostadsändamål eller

b) avser sjöbod, båthus eller liknande eller

c) utföres inom något av följande områden nämligen

dels (föreslagen nationalpark).*

dels de områden, avgränsade av väg nr 136 i väster, väg nr 925 i söder och öster samt vägarna 955 och 957 i norr.

..... Förordnandet gäller ej heller företag inom område, som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, eller företag vars tillåtlighet skall prövas enligt vattenlagen".

* Ej särmarkerat på karta IV (gäller delar av Böda kronopark)

6 Ordlista

Abrasionshak: Fördjupning utformad av vågornas nötning och borttransport av fast berg eller lösa jordarter vid brant kust.

Akkumulationsform: Avlagring som bildats genom anhopning av t ex sten, grus, sand.

Akvatisk: Bildad i eller hänförande sig till vatten.

Ancylus-vallen: Strandvall bildad av Ancylussjön (söt-vattenskede, ca 6 500 f Kr, i Östersjöns utveckling efter den senaste nedisningen).

Atypisk: Se sid 8!

Biotop: Ett genom lokalklimat, markbeskaffenhet, växt- och djurvärld naturligt avgränsat område med enhetlig miljö.

Chasmopskalksten: Det översta och därmed yngsta lagret i den öländska berggrunden; rikt fossilförande.

Cuesta: Landform med markerad klint och därifrån långsamt sluttande yta.

CW-listan: "Convention on Wetlands"; en på internationell nivå sammanställd förteckning över de värdefullaste våtmarkerna i olika länder.

Delta: Mer eller mindre solfjäderformad avlagring av löst material vid flodmynning.

Djurskyddsområde: Område, där rätten till tillträde begränsats genom länsstyrelsens beslut enl 14 § naturvårdslagen (se sid 72).

Dolin: Sänka i markytan, bildad genom upplösning av kalkstenen nära ytan.

Dom: Välvt berglager med lutning i alla riktningar från en central punkt.

Domänreservat: Område, som skyddats genom internt beslut av domänverket. Har ej lagligt skydd.

Drumlin: En i isrörelseriktningen utsträckt moränrygg.

Dyn: Kulle eller rygg av vindtransporterad sand.

Ekologi: Läran om sambandet mellan organismerna och deras miljö.

Endemisk: Djur eller växt, som har sin enda förekomst inom ett visst, begränsat område.

Entomologi: Vetenskapen om insekterna samt vissa närbesläktade djurgrupper som spindlar, tusenfotingar.

Erosion: Processer som innebär upplösning och borttransport av bergarts- eller jordmaterial.

Eutrof: Näringsrik.

Fanerogam: Växter med ståndare och pistiller.

Fattigkärr: Se kärr!

Fossil: Avtryck, rest eller spår av djur eller växt som bevarats under lång tid i jordskorpan.

Fossilt landskap: Landskap med kulturföreteelser som saknar kontakt med pågående verksamhet.

Fysisk riksplanering (FRP): Översiktlig planering av landets mark- och vattentillgångar. Den fysiska riksplaneringen är en ständigt pågående process och består av ett växelspel mellan kommunal planering och statliga riktlinjer.

Fältskikt: Det näst understa av de fyra vegetationsskikten: träd - busk - fält - bottenskikt. Består av bl a gräs, örter och lågvuxet ris.

Glacial: Avser inlandsisens direkta verkningar.

Glacifluvial: Avser bildning eller process i rinnande vatten i anslutning till inlandsisen.

Gladvatten: Öppen vattenyta.

Gungfly: Område med mjuk, våt torvmark, som vanligen underlagras av vatten.

Hamling: Kapning av grenar och kvistar (på ask m fl) för skottbildning och lövtäkt till foder.

Hed: Skogsbevuxna (t ex lavtallhed) eller öppna (t ex ljunghed) vegetationstyper som utmärks av risartade växter (ljung, blåbär, lingon), hårda, smala gräs och ett fåtal örter. Förekommer mest på mager, torr mark.

Hotad: (djur eller växtart): Se sid 8 !

Hydrologi: Läran om vattnets kretslopp i naturen.

Hässle: Nästan trädfria, högvuxna hasselsnår.

Isälvsavlagring: Ansamling (t ex i form av rullstensås eller isälvsdelta) av material som transporterats av smältvattenströmmar vid inlandsisens avsmältning.

Kambrium: Den första tidsperioden under jordens forntid, ca 600 - 500 miljoner år sedan. Under denna period bildades bl a den sandsten som utgör botten i Kalmar-sund.

Klapper: Ansamling av sten och block, ursvallade och rundade av vågorna.

Klintkust: Kust med branta stup som bildats av vågornas nötning och borttransport av material.

Kommunöversikt: Anger bl a gällande bestämmelser och riktlinjer för nybebyggelse inom de delar av en kommun där det inte finns detaljplan. Kommunöversikten täcker kommunens hela yta.

Kratt: Lågvuxen snårskog.

Kvartärtiden: Det nuvarande skedet i jordens historia omfattande de sista 1 - 3 årmiljonerna.

Kärr: Torvmark, som närs av fastmarksvatten. Indelas (primärt på grundval av vegetationens sammansättning) i fattigkärr och rikkärr. Extrem-rikkärr bildas i kalkrika trakter och utmärks av hög kalkhalt (neutral - basisk reaktion) och speciell, ofta artrik flora.

Lagun: Grund vattensamling, helt eller delvis skild från havet av smal landremsa.

Landskapsbild: Se sid 16!

Landskapsbildskydd: Förordnande enligt äldre lydelse av naturvårdslagens 19 §. Innebär att för vissa arbetsföretag inom särskilt angivna områden krävs länsstyrelsens tillstånd. Se sid 87 och karta IV.

Landskapselement: Del eller detalj i landskapet t ex träd-
dunge, bebyggelsegrupp, höjdsträckning.

Landskapsupplevelse: Se sid 14 !

Limnologi: Vetenskapen om sambanden mellan inlandsvatt-
nens organismer och deras miljö.

Litorina-vallen: Strandvall bildad av Litorinahavet (salt-
vattenstadium, ca 4 500 f Kr, i Östersjöns utveckling
efter den senaste nedisningen).

Löväng: Slåttermark med mosaik av träd, buskgrupper och
öppna slåtterytor.

Mad: Tidvis översvämmad mark vid stränder av vattendrag
och sjöar.

Mar: Se träsk!

Markdispositionsplan: Ger en översiktlig bild av nuvaran-
de och framtida markanvändning. Omfattar oftast hela
kommunens yta.

Marskland: Låglänt kustområde som bildas genom att slam
avsätts vid högvatten och hålls kvar av växtligheten
vid ebb.

Mercurialis-samhälle: Krävande växtsamhälle som utmärker
rika ängsskogar. Namngivet efter skogsbingel (Mercu-
rialis perennis).

Morän: Osorterad jordart som medförts och avlagrats av
inlandsisen.

Mosse: a)Egentligen:Torvmark, vars vattenförsörjning sker
endast genom nederbörden.
b)Vanlig öländsk benämning på oftast större, mer permanent
vattenhållande våtmark.

Myr: Sammanfattande benämning på kärr och mosse d v s
torvbildande sankmarker.

Naturminne: Fridlyst naturföremål (se 13 § naturvårdsla-
gen, sid 71).

Naturreservat: Område med länsstyrelsens förordnande en-
ligt 7 § naturvårdslagen (se sid 71). På ekonomiska
kartan används beteckningen oegentligt även om domän-
reservat.

Naturtyp: Se sid 9!

Naturvårdsområde: Område med länsstyrelsens förordnande enligt 19 § naturvårdslagen. På topografiska kartan används beteckningen oegentligt även om domänreservat.

Naturvårdsplan: Avser (enligt naturvårdsverkets definition) "länsstyrelsens långsiktiga handlingsprogram för skydd och vård av från naturvårdssynpunkt värdefulla områden. Naturvårdsplanen är ingen i lag reglerad plan utan skall ses som en samlad redovisning av den allmänna naturvårdens långsiktiga bevarandeintressen preciserade vid en viss tidpunkt".

I föreliggande "Natur och naturvård på Öland" har begreppet naturvårdsplan undvikits för att minska risken för förväxling med begreppet plan med den innebörd det har i tex byggnadslagstiftningen.

Oligotrof: Näringsfattig.

Områdesplan: Upprättas för sådana delar av en kommun, där det krävs mer detaljerade studier än vad som sker i markdispositionsplan och kommunöversikt.

Ordovicium: Den andra tidsperioden under jordens forntid, ca 500 - 425 miljoner år sedan.
Ölands kalkstenar bildades under denna period.

Polygonmark (Rutmark): Markmönster i form av cirklar, rutor, polygoner, strängar etc, bildade genom uppfrysning.

Radialmorän: Moränryggar, som pressats upp i sprickor i isen, parallellt med isens rörelseriktning.

Rauk: Fristående stenformation av motståndskraftigare material, som stått emot vågornas bearbetning.

Relikt: Företeelse (djur, växt, landskap) som i ett tidigare skede haft väsentligt större utbredning.

Rullstensås: Ås, utsträckt ungefär i inlandsisens rörelseriktning. Innehåller i allmänhet rundat, sorterat och skiktat material som transporterats av smältvattenströmmar i isens sprickor.

Silur: Den tredje tidsperioden under jordens forntid, ca 425 - 405 miljoner år sedan. Under denna period bildades bl a de gotländska kalkstenarna.

Slukhål: Tefatsliknande sänka i jordytan, bildande en underjordisk tunnel, där vatten kan rinna.

Strandhak: Se abrasionshak!

Strandskydd: Se 15 och 16 §§ i naturvårdslagen, sid 72 !

Strandsporre: Landtunga, som är böjd i ena änden. Orsakad av vågornas verksamhet.

Strandvall: Ansamling av strandmaterial (t ex sand, klapper) markerande olika lägen av strandlinjen.

Ståndort (om växter): Livsmiljö.

Stäpp: I Norden benämning på oftast trädfräa vegetations-typer på betade, torra kalkjordar (t ex alvarvegetation, stäppartade torrängar, sandstäpp). Ej synonymt med t ex den sydosteuropiska stäppen, som bl a har djupt jordlager.

Svallad: Bearbetad av vågor.

Talus: Konformad samling av block och stenar vid foten av en bergssluttnig.

Tektonik: De inre krafter, som bygger upp eller formar jordskorpan.

Träsk (mosse, mar): Vanliga öländska benämningar på oftast större, mer permanent vattenhållande våtmarker. Jfr mosse, vät!

Utmark: Äldre benämning på mark belägen utanför inägojorden.

Vegetationselement: Del eller detalj i landskapet med viss vegetation t ex lövskogsdunge, ljunghed, öppen ängsmark.

Våtmark: Samlingsbegrepp för olika former av fuktiga - våta marker t ex myr, kärr, mosse, träsk, strandäng, sumpskog.

Vät: Grund, under sommaren oftast uttorkad vattensamling.

Växtsociologi (växtsamhällslära): Läran om vegetationen och dess livsvillkor.

Ädellövskog: Skog av de s k ädla lövträden (alm, ask, lind, lönn, ek, bok, avenbok).

Ändmorän: Vall av moränmaterial som ansamlats vid isfronten under ett uppehåll i isens rörelse.

Äng: Skogsbevuxna (t ex ängsskogar av alm, ask, lind, ek, på nordligaste Öland även tall) eller öppna (torräng - friskäng - fuktäng) vegetationstyper rika på örter och ofta bredbladiga, "saftiga" gräs. Bildas på måttligt fuktiga, vanligen näringsrika jordar.